

اندیشمکده
پیشرفت دریایی

پژوهشکده
مطالعات فناوری

تحول دیجیتال و نوآوری فناورانه

در گردشگری دریایی و ساحلی

پژوهشکده
مطالعات فناوری

بسم رب السراپی و البجار

اندیشکده
پیشرفت دریایی

تحول دیجیتال و نوآوری فناورانه در گردشگری دریایی و ساحلی

نویسنده: محمدرضا خاکباز

پژوهشکده مطالعات فناوری

۱۴۰۴

تحول دیجیتال و نوآوری فناورانه در گردشگری دریایی و ساحلی

نویسنده: محمدرضا خاکباز

گروه پژوهشی: اندیشکده پیشرفت دریایی

انتشار: آبان ۱۴۰۴

گرافیک و صفحه‌آرایی: سید حامد رضوی

واژه‌های کلیدی: گردشگری دریایی، گردشگری ساحلی، نوآوری فناورانه، مطالعه تطبیقی، فناوری و نوآوری

نشانی: تهران - خیابان شهید دکتر حبیب‌الله، تقاطع خیابان سروش (یکم) پلاک ۹۶، پژوهشکده مطالعات فناوری

تلفن: ۰۲۱-۶۶۵۰۰۶۵ | پست الکترونیکی: info@tsi.ir | شبکه اطلاع‌رسانی: <https://tsi.ir>

«انتشار آثار در چارچوب سیاست آزاداندیشی علمی است و بر موضع رسمی پژوهشکده مطالعات فناوری دلالت ندارد.»

«حق چاپ و نشر برای پژوهشکده محفوظ است»

مقدمه.....الف

خلاصه مدیریتی..... ۱

فصل اول: نقش تحول دیجیتال در پیشرفت صنعت گردشگری

دریایی و ساحلی..... ۳

۱-۱- مقدمه..... ۵

۲-۱- تحول دیجیتال و گردشگری دریایی و ساحلی..... ۸

۱-۲-۱- گردشگری دریایی و ساحلی در عصر نوآوری دیجیتال..... ۹

۱-۲-۲- کاربرد سیستم‌های دیجیتال در گردشگری دریایی و ساحلی..... ۱۰

۱-۲-۳- گردشگری دریایی و ساحلی، سوار بر موج نوآوری..... ۱۳

۳-۱- بررسی نقش فناوری‌های نوین و هوشمند در توسعه و ارتقاء گردشگری

دریایی و ساحلی در سطح جهان..... ۱۵

۱-۳-۱- ابتکار نوآوری دیجیتال برای کسب‌وکارهای آبی و گردشگری اجتماعی..... ۱۵

۱-۳-۲- نقش هوش مصنوعی در ارتقاء گردشگری دریایی و ساحلی تا بلند..... ۱۷

۱-۳-۳- نگاهی به نوآوری‌های فناورانه در غواصی تفریحی در دنیا..... ۱۸

۴-۱- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری..... ۱۹

فصل دوم: فناوری‌های تحول‌آفرین در صنعت گردشگری

- دریایی و ساحلی ۲۱
- ۱-۲- مقدمه ۲۳
- ۲-۲- اینترنت اشیاء و گردشگری دریایی و ساحلی ۲۴
- ۳-۲- فناوری 5G و ماهواره‌های مدار کم ارتفاع ۲۶
- ۴-۲- کشتی‌های کروز مدرن؛ کشتی‌های هوشمند در هر جنبه ۲۷
- ۵-۲- واقعیت مجازی و گردشگری ساحلی و دریایی ۲۹
- ۶-۲- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۲۹

فصل سوم: مطالعات تطبیقی گردشگری دریایی و ساحلی با

- رویکرد فناورانه ۲۱
- ۱-۳- مقدمه ۳۳
- ۲-۳- گردشگری دریایی و ساحلی کشورهای پیشرو ۳۴
- ۱-۲-۳- کشور چین ۳۴
- ۲-۲-۳- کشور امارات ۳۷
- ۳-۲-۳- کشور تونس ۴۱
- ۴-۲-۳- کشور ترکیه ۴۴
- ۵-۲-۳- کشور عربستان سعودی ۴۹
- ۶-۲-۳- کشورهای عضو اتحادیه اروپا ۵۲
- ۳-۳- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۵۵

منابع ۵۷

فهرست اشکال

- شکل ۲-۱- فناوری‌های مختلف کشتی‌های کروز هوشمند ۲۸
- شکل ۳-۱- بندر میناء راشد دبی ۳۹
- شکل ۳-۲- ساحل قنطاوی، یکی از مقاصد گردشگری لوکس تونس ۴۱
- شکل ۳-۳- شهر رنگارنگ سیدی بو سعید ۴۳
- شکل ۳-۴- نقشه کشور ترکیه و احاطه سواحل جذاب جهت مقاصد گردشگری دریایی و ساحلی ۴۵
- شکل ۳-۵- تنگه بوسفور ترکیه ۴۷
- شکل ۳-۶- ساحل آنتالیا، یکی از مقاصد گردشگری ساحلی ترکیه ۴۷
- شکل ۳-۷- اکوسیستم نئوم ۵۰
- شکل ۳-۸- بخشی از پروژه گردشگری دریای سرخ عربستان ۵۲
- شکل ۳-۹- اندازه بخش گردشگری ساحلی و دریایی اتحادیه اروپا، ۲۰۰۹ تا ۲۰۲۲: گردش مالی، ارزش افزوده ناخالص و مازاد عملیاتی ناخالص (به میلیارد یورو) ۵۴
- شکل ۳-۱۰- اندازه بخش گردشگری ساحلی اتحادیه اروپا، ۲۰۰۹ تا ۲۰۲۲: تعداد شاغلان و میانگین دستمزد (به هزار یورو) ۵۴

فهرست جداول

- جدول ۳-۱- تعداد گردشگران وارد شده به ترکیه تا سال ۲۰۱۹ ..... ۴۴
- جدول ۳-۲- زمانبندی اجرای پروژه نئوم عربستان سعودی ۴۹

مقدمه:

صنعت گردشگری - به‌ویژه در حوزه دریایی و ساحلی - امروز در آستانه تجربه تحولی بی‌سابقه قرار دارد؛ تحولی که محرک اصلی آن نه صرفاً تغییرات اقلیمی یا دگرگونی‌های بازار، بلکه نقش‌آفرینی فزاینده فناوری‌های دیجیتال و نوآوری‌های فناورانه است. این روند، مرزهای سنتی گردشگری را پشت سر گذاشته و اکوسیستمی پویا، هوشمند و درهم‌تنیده پدید آورده که آینده این صنعت را بازتعریف می‌کند.

گزارش حاضر با عنوان «تحول دیجیتال و نوآوری فناورانه در گردشگری دریایی و ساحلی»، حاصل ماه‌ها پژوهش، تحلیل و ارزیابی تخصصی در اندیشکده پیشرفت دریایی است و با هدف ارائه نقشه راهی برای بهره‌گیری هوشمندانه از ظرفیت‌های فناوری در توسعه این بخش استراتژیک تدوین شده است. ما در پژوهشکده مطالعات فناوری بر این باوریم که فناوری دیگر یک قابلیت جانبی یا انتخاب تجملی نیست؛ بلکه زیربنای اصلی رقابت‌پذیری، پایداری و تاب‌آوری اقتصاد دریایی در قرن بیست‌ویکم محسوب می‌شود.

این گزارش با رویکردی آینده‌نگر و تحلیلی، نقش فناوری‌هایی همچون هوش مصنوعی، اینترنت اشیا، داده‌های عظیم و واقعیت مجازی را در بازآفرینی تجربه گردشگر، بهینه‌سازی عملیات و صیانت از اکوسیستم‌های حساس دریایی تبیین کرده است. علاوه بر تشریح این فناوری‌ها، مجموعه‌ای از مطالعات تطبیقی از کشورهای پیشرو نیز ارائه شده تا الگوهای موفق، سیاست‌های کارآمد و درس‌های قابل بهره‌برداری در اختیار سیاست‌گذاران، سرمایه‌گذاران و فعالان صنعت قرار گیرد.

از سوی دیگر، پیچیدگی روزافزون زنجیره ارزش گردشگری دریایی و ساحلی اقتضا می‌کند که سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در این حوزه با تکیه بر تحلیل داده‌محور، نوآوری باز و مشارکت فعال ذی‌نفعان انجام شود. فناوری‌های نوین این امکان را فراهم کرده‌اند که رفتار گردشگران به صورت دقیق‌تر درک شود، نیازهای آینده پیش‌بینی گردد و تصمیم‌گیری‌ها با حداقل عدم قطعیت صورت گیرد. به همین دلیل، تعامل سازنده میان نهادهای حاکمیتی، جامعه علمی، بخش خصوصی و فعالان گردشگری بیش از هر زمان دیگری ضرورت پیدا کرده است.

افزون بر این، توسعه گردشگری دریایی و ساحلی فناورانه می‌تواند به عنوان موتور محرکه‌ای برای ایجاد اشتغال دانش‌بنیان، تقویت اقتصاد محلی، توانمندسازی جوامع ساحلی و ارتقای ظرفیت‌های صادرات خدمات گردشگری عمل کند. کشور ما، با برخورداری از موقعیت ممتاز جغرافیایی و تنوع بی‌نظیر منابع ساحلی، فرصت آن را دارد که با اتخاذ رویکردی هوشمندانه و آینده‌نگر، جایگاهی شایسته در بازار روبه‌رشد گردشگری مبتنی بر فناوری کسب کند. گزارش حاضر تلاشی در جهت فراهم کردن زیرساخت دانشی لازم برای این مسیر است.

امید است این اثر نه صرفاً به‌عنوان یک منبع اطلاعاتی، بلکه به‌عنوان راهنمایی عملیاتی و الهام‌بخش، گامی در مسیر تحقق توسعه‌ای پایدار، دانش‌بنیان و فناورانه برای گردشگری دریایی و ساحلی کشور عزیزمان ایران باشد. آینده از آن جوامعی است که با پیوند هوشمندانه «طبیعت» و «فناوری»، ارزش‌های نوآورانه خلق می‌کنند؛ و این گزارش تلاشی برای روشن کردن مسیر این حرکت است.

در پایان، بر خود لازم می‌دانم از همه همکاران و متخصصانی که در تهیه و تدوین این اثر ما را یاری کرده‌اند، صمیمانه قدردانی نمایم.

دکتر محمدخادمی کله‌لو
رئیس پژوهشکده مطالعات فناوری

خلاصه مدیریتی

در سال‌های اخیر، تحول دیجیتال به‌عنوان یک عامل راهبردی و محرک اصلی رشد، تاب‌آوری و بازآفرینی صنعت گردشگری دریایی و ساحلی شناخته شده است. فناوری‌های نوین، از جمله اینترنت اشیا، داده‌کاوی بلادرنگ، هوش مصنوعی و واقعیت افزوده، دیگر صرفاً ابزارهای کمکی نیستند، بلکه به بستر اصلی برای بازاندیشی کل اکوسیستم گردشگری تبدیل شده‌اند. این تحول، در سه بعد اقتصادی، تجربه گردشگر و حفاظت محیط‌زیست اثرگذار بوده و فرصت‌های جدیدی برای توسعه پایدار، ارتقای کیفیت خدمات و تعامل با جوامع محلی فراهم آورده است. تحلیل‌ها نشان می‌دهند که موفقیت در این مسیر مستلزم هم‌افزایی میان دولت‌ها، بخش خصوصی، گردشگران و جوامع محلی است و غفلت از این امر می‌تواند فرصت‌های حاصل از دیجیتالی‌شدن را به تهدیدهای تازه‌ای بدل کند.

از منظر اقتصادی، فناوری‌های دیجیتال موجب دموکراتیزه شدن بازار گردشگری شده‌اند و امکان حضور مستقیم کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در زنجیره تأمین جهانی را فراهم آورده‌اند. این پویایی باعث شده که توزیع منافع اقتصادی به شکل متوازن‌تری انجام شود و ساختار رقابتی بازار فعال‌تر گردد. با این حال، نیاز به سرمایه‌گذاری‌های اولیه بالا، خطر تمرکز قدرت در دست پلتفرم‌های بزرگ و ضرورت سیاست‌گذاری هوشمند، چالش‌هایی جدی برای بهره‌برداری کامل از این فرصت‌ها هستند. تجربه کشورهای مانند چین و امارات نشان می‌دهد که برنامه‌ریزی استراتژیک، سرمایه‌گذاری هدفمند در زیرساخت‌ها و استفاده از فناوری‌های نوین، نقش کلیدی در افزایش درآمدهای اقتصادی، ایجاد فرصت‌های شغلی و جذب گردشگران بین‌المللی دارد.

در بعد تجربه گردشگر، فناوری‌ها موجب شده‌اند که مسافر امروز نه تنها مصرف‌کننده، بلکه بازیگری فعال در شکل‌دهی تجربه سفر خود باشد. ابزارهای شخصی‌سازی، واقعیت افزوده، واقعیت مجازی و سامانه‌های تعاملی دیجیتال، تجربه‌ای چندلایه، پویا و فردمحور خلق می‌کنند که بیش از گذشته به رضایت گردشگر و بازتولید مداوم برند مقصد منجر می‌شود. این تغییر نشان می‌دهد که مقاصد گردشگری دیگر نمی‌توانند تنها بر جذابیت‌های طبیعی و تاریخی تکیه کنند، بلکه باید توانایی خلق تجربه‌های دیجیتال محور و هیبریدی را داشته باشند تا در رقابت جهانی موفق عمل کنند.

در حوزه گردشگری کروز، که به‌عنوان یکی از شاخه‌های سریع‌الرشد و مهم گردشگری دریایی مطرح است، تحول دیجیتال و فناوری‌های هوشمند به شدت محسوس است. کشتی‌های کروز هوشمند، با بهره‌گیری از حسگرها، هوش مصنوعی، سامانه‌های مدیریت انرژی و فناوری‌های سبز، تجربه‌ای تلفیقی از اقامت، حمل‌ونقل و سرگرمی ارائه می‌دهند. این کشتی‌ها ضمن ارائه خدمات لوکس و تعاملی، میزان مصرف انرژی و انتشار گازهای گلخانه‌ای را بهینه کرده و با استفاده از سوخت‌های جایگزین، انرژی خورشیدی و پیل‌های سوختی، به کاهش ردپای کربنی کمک می‌کنند. این رویکرد نشان‌دهنده گذار صنعت از توسعه کمی به سوی پایداری کیفی و تطبیق با چالش‌های اقلیمی است.

فناوری‌های نوین در مدیریت مقصد، پایش محیطی و هماهنگی میان مقاصد مختلف نیز نقش کلیدی ایفا می‌کنند. اینترنت اشیاء، 5G، داده‌کاوی و ماهواره‌های مدار پایین، امکان پایش بلادرنگ سواحل، کشتی‌ها و فعالیت‌های گردشگری را فراهم آورده‌اند و با پیش‌بینی رفتار گردشگران و کاهش تخلفات زیست‌محیطی، مدیریت منابع و حفظ اکوسیستم دریایی را ممکن می‌سازند. واقعیت مجازی و واقعیت افزوده نیز به گردشگران امکان می‌دهد پیش از سفر با ویژگی‌های مقصد آشنا شوند و پس از ورود، تجربه‌ای عمیق، شخصی و تعاملی از بازدید خود داشته باشند.

مطالعات تطبیقی در کشورهایی مانند چین، امارات، ترکیه، تونس، عربستان سعودی و کشورهای اروپایی نشان می‌دهد که موفقیت گردشگری دریایی وابسته به چند عامل کلیدی است: سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، بازاریابی بین‌المللی، توسعه گردشگری پایدار و پیوند منابع طبیعی و فرهنگی با تجربه‌های تفریحی و درمانی. این کشورها با سیاست‌گذاری هوشمند و برنامه‌ریزی بلندمدت توانسته‌اند هم‌زمان رشد گردشگری، توسعه اقتصادی و ایجاد اشتغال را محقق کنند.

در مجموع، تحول دیجیتال و فناوری‌های نوین گردشگری دریایی و ساحلی را از صنعتی سنتی به اکوسیستمی چندبعدی و آینده‌نگر تبدیل کرده است. بهره‌گیری هوشمندانه از فناوری، مدیریت مؤثر داده، خلق تجربه‌های شخصی‌سازی‌شده، توسعه کشتی‌ها و بنادر هوشمند و توجه به پایداری زیست‌محیطی، محورهای اصلی موفقیت این صنعت به‌شمار می‌روند. با بومی‌سازی تجربیات بین‌المللی و سرمایه‌گذاری هدفمند در فناوری و زیرساخت‌ها، کشور ما می‌تواند مسیر رشد کمی گردشگری دریایی را به کیفیت، پایداری و تاب‌آوری تبدیل کرده و به ارتقای کیفیت زندگی جوامع محلی و توسعه اقتصادی کمک کند.

فصل اول:

نقش تحول دیجیتال در پیشرفت صنعت

گردشگری دریایی و ساحلی

۱-۱- مقدمه

صنعت گردشگری دریایی و ساحلی در سال‌های اخیر دستخوش تحولی بنیادین شده است؛ تحولی که محرک اصلی آن روند فزاینده و فراگیر تحول دیجیتال به شمار می‌رود. این پدیده با ادغام فناوری‌های نوین همچون اینترنت اشیاء، هوش مصنوعی، کلان‌داده و پلتفرم‌های هوشمند در ساختارهای عملیاتی و مدل‌های کسب‌وکار، نه تنها موجب بازتعریف نحوه فعالیت فعالان این صنعت شده، بلکه بستر لازم برای ارتقای رقابت‌پذیری، افزایش شفافیت، بهینه‌سازی مدیریت منابع و ایجاد تجربه‌ای شخصی‌سازی‌شده برای گردشگران را نیز فراهم آورده است. تحول دیجیتال با اثرگذاری مستقیم بر بازاریابی مقصد، مدیریت زیست‌محیطی و افزایش تاب‌آوری جوامع محلی، زمینه‌ای گسترده برای ترویج توسعه پایدار و ارتقای کیفیت زندگی ساکنان مناطق ساحلی ایجاد کرده و فرصت‌های نوآورانه‌ای در زمینه‌هایی چون گردشگری هوشمند، خدمات آنلاین، زیرساخت‌های دیجیتال و حکمرانی مشارکتی به وجود آورده است. بدین ترتیب، می‌توان گفت تحول دیجیتال اکنون نقشی چندوجهی و غیرقابل‌انکار در دگرگونی این حوزه ایفا می‌کند و مسیر آینده صنعت گردشگری دریایی و ساحلی را به سوی پویایی بیشتر، هم‌افزایی جهانی و انطباق با نیازهای متغیر بازار ترسیم می‌سازد. در سطح عملیاتی، بهره‌گیری از ابزارهای دیجیتال منجر به تحولی عمیق در فرآیندهای کاری و ارتقای بهره‌وری کسب‌وکارهای گردشگری، به‌ویژه در مقیاس کوچک و متوسط، شده است؛ تحولی که نمونه‌هایی مانند برنامه DIBEST در ایرلند به‌خوبی آن را نمایان می‌سازد و نشان می‌دهد چگونه حمایت‌های هدفمند دیجیتال در قالب توسعه حضور آنلاین، بهینه‌سازی فرآیندهای درون‌سازمانی، تسهیل تعامل با مشتریان و توانایی انطباق با تغییرات پرشتاب بازار، می‌تواند به افزایش چشمگیر قدرت رقابتی بنگاه‌های گردشگری دریایی بینجامد. در کنار این رویکرد، ورود فناوری‌های نوینی همچون اینترنت اشیاء، کلان‌داده

و هوش مصنوعی، امکان تصمیم‌گیری داده‌محور، تحلیل پیش‌بینانه رفتار گردشگران و مدیریت بهینه منابع طبیعی و انسانی را برای کسب و کارها فراهم کرده و دامنه اثرگذاری نوآوری را گسترش داده است. این فناوری‌ها که پیش‌تر در صنعت حمل‌ونقل دریایی برای ارتقای کارایی کشتیرانی و بهبود زنجیره‌های تأمین به کار گرفته شده بودند، اکنون به شکلی غیرمستقیم اما مؤثر در خدمت صنعت گردشگری دریایی قرار گرفته‌اند و با ایجاد فرصت‌هایی برای کاهش هزینه‌ها، افزایش کیفیت خدمات، ارتقای تجربه سفر و تسهیل فرآیندهای مدیریتی، زمینه‌ساز گذار این بخش به سوی یک اکوسیستم دیجیتال یکپارچه و کارآمد شده‌اند.

در بُعد تجربه گردشگر، تحول دیجیتال با ورود فناوری‌های تعاملی و هوشمند، موجب بازآفرینی شیوه‌های تعامل گردشگران با مقصد پیش، در حین و پس از سفر شده است. ابزارهایی همچون بازاریابی دیجیتال، پلتفرم‌های گردشگری هوشمند و فناوری‌های واقعیت مجازی و افزوده، امکان طراحی تجربه‌های سفر شخصی‌سازی شده، فراگیر و تعاملی را فراهم آورده‌اند. این تغییرات نه تنها باعث افزایش رضایت‌مندی گردشگران شده، بلکه به گسترش دسترسی گروه‌های خاص، از جمله افراد دارای معلولیت، کمک کرده‌اند. همچنین، با توسعه اکوسیستم‌های دیجیتال که در آن‌ها گردشگران خود نیز به تولیدکننده محتوا و تجربه بدل می‌شوند، شاهد شکل‌گیری مدل‌های جدیدی از بازاریابی مشارکتی هستیم که می‌توانند منجر به تقویت تصویر مقصد، تثبیت برند مکانی و افزایش جریان ورود گردشگران شوند. این امر به‌ویژه برای مناطق ساحلی کم‌برخوردار که در تلاش برای احیای اقتصادی خود از طریق گردشگری هستند، اهمیت دوچندان دارد.

از سوی دیگر، یکی از تأثیرگذارترین جنبه‌های تحول دیجیتال در حوزه گردشگری ساحلی و دریایی، پیوند آن با اهداف پایداری زیست‌محیطی است. فناوری‌های نوین نظیر سنسورهای هوشمند، سامانه‌های پایش بلادرنگ داده‌ها و مدل‌های پیش‌بینی مبتنی بر هوش مصنوعی، امکان مدیریت پیشگیرانه منابع طبیعی، کنترل تراکم گردشگران، بهینه‌سازی مصرف انرژی و سامان‌دهی پسماندها را فراهم کرده‌اند. چنین ابزارهایی در حفظ و باززنده‌سازی زیست‌بوم‌های حساس دریایی و ساحلی نقش کلیدی ایفا می‌کنند. با این حال، بهره‌برداری مؤثر از این فناوری‌ها نیازمند رویکردی متعادل و مبتنی بر اصول اخلاقی است، چراکه در غیاب چارچوب‌های نظارتی و مشارکت ذی‌نفعان، خطراتی چون تسلط الگوهای گردشگری انبوه و بهره‌برداری ظاهری از مفهوم پایداری، وجود دارد. بنابراین، موفقیت در این مسیر مستلزم هم‌افزایی فناوری با مشارکت فعال جوامع محلی، حکمرانی چندسطحی، و برنامه‌ریزی بلندمدت با محوریت ارزش‌های بومی و محیط‌زیستی است. توانمندسازی جوامع ساحلی از طریق پلتفرم‌های دیجیتال می‌تواند توزیع منافع حاصل از گردشگری را منصفانه‌تر کند و در حفظ هویت فرهنگی و اجتماعی این مناطق نقش بسزایی ایفا نماید.

علاوه بر همه اینها، اجرای موفق تحول دیجیتال در گردشگری دریایی و ساحلی، نیازمند وجود زیرساخت‌های دیجیتال پایدار، سیاست‌گذاری‌های هوشمند و اقدامات منسجم ظرفیت‌سازی است. دولت‌ها و نهادهای فراملی اکنون بیش از گذشته به اهمیت این مسئله واقف شده‌اند و در حال طراحی استراتژی‌هایی برای ارتقاء مهارت‌های دیجیتال، حمایت از کسب‌وکارهای کوچک و متوسط و ترویج شیوه‌های گردشگری پایدار هستند. سند چشم‌انداز «دهه دیجیتال» اتحادیه اروپا، نمونه‌ای از چنین رویکردی است که بر دیجیتالی‌سازی فراگیر، ایجاد زیرساخت‌های امن و توسعه مهارت‌های فناورانه در بخش گردشگری تأکید دارد. برنامه‌های آموزشی، مشاوره‌ای و مربی‌گری که در قالب ابتکاراتی نظیر DIBEST پیاده‌سازی شده‌اند، نقش مؤثری در پر کردن شکاف دیجیتال میان کسب‌وکارهای کوچک و متوسط داشته و آن‌ها را برای بهره‌گیری مؤثر از ابزارهای نوآورانه آماده کرده‌اند. همچنین، الگوهای حکمرانی داده‌محور که مشارکت‌پذیر، شفاف و یکپارچه هستند، می‌توانند به ایجاد مقاصد گردشگری هوشمند، تاب‌آور و پاسخگو منجر شوند؛ به‌ویژه در مناطقی مانند جزایر و نواحی دورافتاده که با محدودیت‌های زیرساختی و جمعیتی مواجه‌اند.

در مجموع، تحول دیجیتال در صنعت گردشگری دریایی و ساحلی، نه تنها به عنوان عاملی تکنولوژیک، بلکه به عنوان یک جریان تحول‌ساز اقتصادی، فرهنگی و زیست‌محیطی ظاهر شده است. این روند ظرفیت آن را دارد که با ارتقاء بهره‌وری، بهبود کیفیت تجربه گردشگران، ارتقاء عدالت اجتماعی و تسهیل حکمرانی پاسخگو، بستری برای توسعه پایدار فراهم آورد. با این حال، بهره‌برداری حداکثری از این ظرفیت‌ها نیازمند رویکردی یکپارچه است که در آن، پیشرفت فناوری با دغدغه‌های اخلاقی، مشارکت جامعه‌محور و نگاه بلندمدت به پایداری در هم تنیده باشد. بدین ترتیب، دگرگونی گردشگری دریایی و ساحلی به نمادی از هم‌افزایی میان نوآوری دیجیتال و حفاظت از میراث‌های بوم‌شناختی و فرهنگی بدل می‌شود؛ هم‌افزایی‌ای که نه فقط در خدمت رشد اقتصادی، بلکه در مسیر صیانت از منابع طبیعی و هویت جوامع محلی برای نسل‌های آینده قرار دارد.

۱-۲- تحول دیجیتال و گردشگری دریایی و ساحلی

تحولات دیجیتال در حوزه گردشگری دریایی و ساحلی زمینه‌ساز اجرای کاربردهای نوآورانه‌ای شده است که به‌عنوان سازوکارهای پشتیبان مؤثر برای کاربران خدمات عمل می‌کنند. این تحولات منجر به شکل‌گیری اکوسیستم‌های هوشمند تجاری گردیده که ارزش مشترکی را برای کلیه ذی‌نفعان ایجاد می‌کنند. در نتیجه، فناوری‌های نوین نه تنها تجربه کلی گردشگری دریایی را متحول ساخته‌اند، بلکه کاهش هزینه‌های عملیاتی و توسعه الگوهای مؤثر در کسب‌وکار را نیز به‌همراه داشته‌اند؛ به‌گونه‌ای که تحول دیجیتال به یک اولویت راهبردی برای شرکت‌های فعال در این صنعت بدل شده است. با اتکا به تحلیل گسترده‌ای از منابع علمی، اهمیت فناوری اطلاعات و سامانه‌های هوشمند تعاملی در گردشگری دریایی به‌وضوح نمایان شده است. اجرای این فناوری‌ها امکان مدیریت مؤثر اجزای مختلفی از جمله کنش‌گران، تجهیزات و سامانه‌های امنیتی را فراهم می‌آورد و عملیاتی‌سازی این فرایندها در مدیریت کشتی‌ها، به ارتقاء تجربه مهمانان و خدمه منجر می‌شود. گردشگری دریایی و ساحلی، به‌عنوان یکی از نمودهای عینی جوامع پسامدرن، پدیده‌ای پویا با تأثیرات چشمگیر بر ساختارهای اجتماعی و اقتصادی در سطح جهانی محسوب می‌شود. این بخش از صنعت گردشگری به‌عنوان یکی از پیشروترین و پویاترین حوزه‌ها، نقشی کلیدی در رشد اقتصادی جهان و صنایع وابسته ایفا می‌کند. در سال‌های اخیر، زیربخش‌هایی مانند بنادر تفریحی، اجاره قایق‌ها و صنعت کروز با رشدی سریع و پایدار همراه بوده‌اند. آمارهای موجود نشان می‌دهد که در سطح جهانی بیش از ۳۳ میلیون قایق، ۲۶ هزار بندرگاه دریایی و بیش از ۴ میلیون اسکله فعال هستند. تخمین‌ها حاکی از آن است که این صنعت سالانه بین ۲۰ تا ۲۸ میلیارد یورو درآمد ایجاد می‌کند که بخش قابل‌توجهی از آن مربوط به خدمات جانبی نظیر اجاره قایق و فعالیت‌های مرتبط در بنادر گردشگری است. روند توسعه بازار جهانی قایق‌های تفریحی نیز چشم‌انداز مثبتی دارد و انتظار می‌رود در بازه‌های چندساله رشد سالانه پایداری را تجربه کند. همچنین، نوآوری‌هایی همچون قایق‌گردی اشتراکی و گسترش خدمات اجاره قایق از طریق پلتفرم‌های رزرواسیون آنلاین، به‌عنوان عوامل محرک برای توسعه بازار سفرها و گردشگری دریایی نقش‌آفرینی می‌کنند.

سرمایه‌گذاری‌های مستمر در صنعت گردشگری، تمایل گردشگران به کشف فرهنگ‌های نو و مقاصد دورافتاده و پیشرفت‌های فناورانه، موجب شده‌اند که هم اقتصادهای توسعه‌یافته و هم در حال گذار بتوانند جایگاه مؤثری در بازار گردشگری دریایی به‌دست آورند. با این حال، یکی از چالش‌های عمده در این حوزه، عدم پذیرش گسترده سامانه‌های دیجیتال است که دلیل اصلی آن، فقدان آگاهی نسبت به سیستم‌های تعاملی نوآورانه متناسب با این فضا عنوان شده است. با وجود این چالش، شواهد حاکی از شکوفایی پلتفرم‌های رزرواسیون آنلاین و اپلیکیشن‌های تعاملی در گردشگری دریایی است. این فناوری‌ها، فرآیند مصرف خدمات گردشگری را بهبود می‌بخشند و امکان رزرو آنلاین خدماتی نظیر وعده‌های غذایی، تورهای تفریحی و برنامه‌های فرهنگی در کشتی را برای مسافران فراهم می‌کنند. به‌عبارتی، فناوری نقش محوری در ارتقاء ابعاد مختلف تجربه گردشگری

دریایی ایفا می‌کند. سهولت استفاده و قابلیت اطمینان این سیستم‌ها نیز از عوامل مهم در گسترش محبوبیت آن‌ها در سال‌های اخیر به‌شمار می‌روند و زمینه‌ساز رشد آینده آن‌ها نیز هستند. با توجه به مجموعه تحولات یادشده، این فصل از گزارش با هدف تحلیل ژرفای تأثیر و ظرفیت‌های بالقوه فناوری‌های دیجیتال نوآورانه در صنعت گردشگری دریایی تدوین شده و می‌کوشد با اتکا بر ادبیات گسترده موجود در حوزه دیجیتالی‌سازی و گردشگری دریایی، تصویری از پیوند میان فناوری و تجربه سفر ارائه دهد. در این راستا، پرسش‌های محوری همچون اینکه سیستم‌های نوآورانه در کشتی و در خشکی چه نقشی در ارتقای کیفیت و تنوع تجربه گردشگران دارند، تحول دیجیتال چه دستاوردهایی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی برای این صنعت به همراه می‌آورد و گسترش فناوری‌های نوین چگونه می‌تواند الگوهای مصرف، تعامل و حکمرانی در این بخش را دگرگون سازد، مورد بررسی قرار می‌گیرند. این تحلیل همچنین تلاش دارد تا نشان دهد که فناوری‌های هوشمندی مانند اینترنت اشیا، هوش مصنوعی، واقعیت افزوده و کلان‌داده چگونه با ایجاد فرصت‌های نوین در بازاریابی، مدیریت منابع، امنیت سفر و شخصی‌سازی خدمات، مرزهای سنتی گردشگری دریایی را جابه‌جا می‌کنند. در نهایت، جنبه‌های کلیدی این فناوری‌ها در قالب یک چارچوب مفهومی منسجم تبیین می‌شود تا پیامدهای چندبعدی و درهم‌تنیده به‌کارگیری سامانه‌های دیجیتال در این صنعت روشن‌تر گردد و مسیر آینده برای فعالان و سیاست‌گذاران با وضوح بیشتری ترسیم شود.

۱-۲-۱- گردشگری دریایی و ساحلی در عصر نوآوری دیجیتال

در عصر نوآوری‌های نوآورانه، گردشگری دریایی وارد مرحله‌ای نوین از تحول شده است که در آن، برخلاف برخی از شاخه‌های گردشگری که از واقعیت افزوده به‌عنوان جایگزینی برای واقعیت عینی استفاده می‌کنند، اصالت تجربه نقش محوری ایفا می‌کند. در این حوزه، جریان طبیعی و واقعی تعامل با دریا و محیط‌های ساحلی، بنیان توسعه پیش‌رونده گردشگری دریایی را تشکیل می‌دهد. همین اصالت، عامل اصلی جذابیت این نوع گردشگری محسوب می‌شود و مخاطبانی را جذب می‌کند که در پی برقراری ارتباطی حقیقی و بی‌واسطه با طبیعت دریایی هستند. با این حال، گسترش روزافزون پلتفرم‌های دیجیتال و ارائه خدمات کارآمد در این فضا، موجب شده است که پذیرش فناوری‌های نوآورانه در گردشگری دریایی به‌عنوان راهبردی مؤثر برای بهینه‌سازی فرایندهای مصرف و کسب‌وکار در این صنعت مطرح شود.

گردشگران امروزی بیش از هر زمان دیگری تمایل دارند مقاصدی منحصر به فرد را تجربه کرده و در محیط‌هایی اصیل و متمایز به فعالیت‌های متنوع بپردازند؛ تجربه‌ای که تنها به مشاهده مناظر یا حضور در مقصد محدود نمی‌شود، بلکه ترکیبی یکپارچه از سهولت و کارآمدی ابزارهای دیجیتال با جذابیت‌های طبیعی و فرهنگی مقصد را در بر می‌گیرد. این روند، که بیانگر شکل‌گیری تقاضایی فعال‌تر، پیچیده‌تر و تخصصی‌تر در بازار گردشگری دریایی و ساحلی است، ضرورت بازاریابی بنیادین

راهبردهای کسب و کار، بازطراحی خدمات سنتی و خلق تجربه‌هایی نوآورانه و متناسب با انتظارات جدید گردشگران را دوچندان کرده است. در همین راستا، رشد فرهنگ مصرف‌گرایانه و تمایل فزاینده به تجربه‌های شخصی‌سازی‌شده، اهمیت به‌کارگیری سیستم‌های فناورانه نوین، از جمله پلتفرم‌های هوشمند، ابزارهای تحلیلی داده‌محور و فناوری‌های تعاملی را برجسته ساخته و نیاز به ایجاد شبکه‌ای منسجم میان تمامی ذی‌نفعان این صنعت — از شرکت‌های گردشگری و ارائه‌دهندگان خدمات تا نهادهای سیاست‌گذار و خود گردشگران — بیش از پیش احساس می‌شود؛ شبکه‌ای که بتواند از مرحله برنامه‌ریزی سفر تا تعاملات پس از بازگشت گردشگر را در بر گیرد و تجربه‌ای روان، پویا و یکپارچه را به‌گونه‌ای فراهم آورد که ارزش‌آفرینی مشترک برای تمامی طرف‌ها محقق شود. این رویکرد جامع، تمامی سطوح صنعت گردشگری دریایی را در بر می‌گیرد؛ از بنادر، مقاصد گردشگری و شرکت‌های فعال در این حوزه گرفته تا نهادهای آموزشی، دولت‌ها و سایر بازیگران بخش گردشگری، چه در سطح کلان و چه خرد. در چنین بستری، زمینه جهانی نوظهور به‌عنوان محرکی برای پذیرش سریع سیستم‌های هوشمند و تعاملی در بخش خدمات شناخته می‌شود؛ سیستم‌هایی که در عین حال، ستون فقرات توسعه گردشگری دریایی را شکل می‌دهند. در مجموع، ادغام سامانه‌های دیجیتال تعاملی در گردشگری، از جمله در حوزه دریایی، به بازآفرینی سازوکارهای ارائه خدمات و نحوه رزرو آن‌ها منجر شده و فرایند تحول را با سبک زندگی و الگوهای مصرف گردشگران پسامدرن هم‌راستا کرده است.

فناوری‌های هوشمند و پلتفرم‌های رزرواسیون آنلاین، جایگاهی مهم در عملیات کسب و کار فعالان گردشگری دریایی یافته‌اند و در ایجاد تجربه‌های نوین و ارزش‌آفرین برای گردشگران نقشی کلیدی ایفا می‌کنند. این پلتفرم‌ها با ارائه خدمات شخصی‌سازی‌شده، به‌طور محسوس سطح تجربه سفر را ارتقاء می‌دهند. همچنین، سیستم‌های مدیریت ارتباط با مشتری (CRM) این امکان را برای مدیران فراهم می‌کنند تا نیازها و ترجیحات گردشگران را پیش‌بینی و برآورده کنند و بدین ترتیب، رضایت و وفاداری آنان را افزایش دهند. افزون بر بهینه‌سازی توزیع خدمات، این فناوری‌ها نقشی اساسی در ارتقاء پایداری و کارآمدی تجاری نیز دارند. بطور خلاصه، عصر نوآوری فناورانه، صنعت گردشگری دریایی را با تلفیق تجربه‌های پیشرفته با سامانه‌های دیجیتال نوین، بازتعریف کرده است. این هم‌افزایی، نه تنها ظرفیت‌های گردشگری دریایی را افزایش داده، بلکه توانمندی آن را برای پاسخ‌گویی به نیازهای پیچیده و متحول گردشگران معاصر نیز تقویت کرده است.

۱-۲-۲- کاربرد سیستم‌های دیجیتال در گردشگری دریایی و ساحلی

در عصر تحول دیجیتال، ماهیت چندوجهی تجربه گردشگری، به‌ویژه در حوزه گردشگری دریایی، موجب شده است تا پذیرش سیستم‌های فناورانه نوآور و دیجیتالی شدن فرآیندهای خدماتی به ضرورتی راهبردی تبدیل شود. کاربرد فناوری‌های مدرن از جمله تلفن‌های هوشمند، رایانه‌ها و دستگاه‌های پوشیدنی، به شکل چشمگیری فرآیند تصمیم‌گیری مصرف‌کنندگان را تسهیل

کرده و تجربه کلی آنان را از طریق بهبود دسترسی به اطلاعات و یکپارچه‌سازی آن‌ها ارتقا می‌دهد. روندهای جاری نشان می‌دهد که رزرو آنلاین مبتنی بر تلفن همراه به سرعت در حال فراگیری است و کاربران این خدمات استفاده از اپلیکیشن‌ها را به جست‌وجوهای اینترنتی از طریق صفحات وب ترجیح می‌دهند. سامانه‌های رزرو آنلاین با فراهم‌سازی دسترسی سریع به داده‌ها، پاسخ‌گویی خودکار و حفظ حریم خصوصی، تجربه‌ای کارآمد و امن برای گردشگران دریایی فراهم می‌سازند. همچنین، اپلیکیشن‌های دیجیتال متعددی نقش کلیدی در تعیین روش پرداخت به‌عنوان یکی از عناصر حیاتی تجربه گردشگری ایفا می‌کنند، به‌گونه‌ای که کاربران امکان انتخاب میان گزینه‌هایی نظیر پرداخت پیش‌پرداخت، استفاده از کارت اعتباری یا پرداخت نقدی را دارند، در حالی که امنیت داده‌های شخصی آن‌ها نیز تضمین می‌شود.

از سامانه‌های رزرو آنلاین گرفته تا اپلیکیشن‌های موبایلی که خدمات کارآمد، به‌روزرسانی‌های لحظه‌ای و اطلاعات شخصی‌سازی شده ارائه می‌دهند، فناوری تجربه سفر را در گردشگری دریایی به‌طور کامل متحول کرده است. خدمات دیجیتال نظیر دستیارهای مجازی (کسیرز دیجیتال^۱) و تورهای مجازی داخل کشتی، تجربه مسافر را غنی‌تر و کامل‌تر می‌سازند. افزون بر این، واقعیت مجازی می‌تواند با تبدیل فضای فیزیکی کشتی به محیطی دیجیتال، بُعدی نوین به سرگرمی‌های دریایی ببخشد. سیستم‌های چندرسانه‌ای سرگرمی در کشتی‌های کروز و قایق‌های تفریحی نیز بستری برای تعامل بیشتر مسافران فراهم کرده و مشارکت فردی آن‌ها را در طول سفر افزایش می‌دهد.

در زمینه کارایی عملیاتی، اینترنت اشیا (IoT) در کشتی‌ها امکاناتی از قبیل سوار و پیاده شدن آسان، ردیابی چمدان، دسترسی خودکار به کابین، تنظیم خودکار دما، موقعیت‌یابی مکانی و موارد مشابه را برای مهمانان فراهم می‌سازد. همزمان، سیستم‌های اتوماسیون پیشرفته^۲ و فناوری‌های تعمیر و نگهداری پیش‌بینانه، منجر به کاهش مصرف سوخت، هزینه‌های نگهداری و زمان توقف کشتی‌ها می‌شوند. این قابلیت‌ها به فعالان گردشگری دریایی اجازه می‌دهند عملیات دریانوردی را بهینه‌سازی کرده، مدیریت پایدارتر را پیاده کنند، تجربه‌ای به‌یادماندنی برای مسافران خلق کرده و در نهایت سودآوری بیشتری حاصل کنند.

از دیدگاه ارتباطی و ایمنی، سیستم‌های ارتباط ماهواره‌ای و شبکه‌های بی‌سیم امکان اتصال مداوم خدمه و مسافران به ساحل را فراهم کرده و در مواقع اضطراری، ارتباط موثر و ایمن را تضمین می‌کنند. همچنین، فناوری‌های پاسخ‌گویی فوری و پایش از راه دور در شرایط بحرانی، واکنش سریع به حوادث احتمالی را امکان‌پذیر ساخته و ریسک سفر را به حداقل می‌رسانند. سامانه‌های نظارت و کنترل دسترسی نقش مهمی در ارتقاء امنیت درون کشتی ایفا کرده و تضمین‌کننده ایمنی کامل مسافران هستند. فناوری‌های پیشرفته ناوبری، سیستم‌های GPS و رادار نیز با دقت در موقعیت‌یابی و تعیین مسیر، به ناخدای کشتی در اجتناب از موانع و شرایط نامساعد جوی یاری می‌رسانند. از منظر زیست‌محیطی نیز، اهمیت سیستم‌های هوشمند کشتی برای پایش و حفظ پایداری محیط زیست

1- Digital Concierge

2- Advanced Automation System

قابل توجه است. فناوری‌های دیجیتال به‌طور گسترده برای کاهش اثرات زیست‌محیطی سفرهای دریایی به‌کار گرفته می‌شوند؛ از سیستم‌های مدیریت پسماند گرفته تا استفاده از سوخت‌های جایگزین و فناوری‌های کم‌مصرف، همگی در کاهش ردپای کربن و تقویت تلاش‌های زیست‌محیطی نقش دارند.

در سطح عملیاتی، مقاصد گردشگری دریایی در سراسر جهان به بررسی ابعاد تحول دیجیتال در این صنعت پرداخته و آثار و میزان پذیرش پلتفرم‌های تعاملی را تحلیل کرده‌اند. برای نمونه، مطالعه‌ای بر روی ۱۲۹ وبسایت بنادر گردشگری دریایی در مناطق مختلف مدیترانه از جمله جزایر بالئارس، ریویراهای فرانسه و ایتالیا، کوستا اسمرالد، حوزه آدریاتیک و سواحل اژه‌ای یونان و ترکیه، سطح بهره‌گیری از این وبسایت‌ها را به‌عنوان ابزارهای دیجیتال پشتیبان تحلیل کرده است. نتایج نشان داد که ایتالیا پیشگام‌ترین کشور در استفاده از پلتفرم‌های تعاملی در بستر گردشگری دریایی است و وبسایت‌های بنادر گردشگری این کشور از طراحی مطلوب و پیوند مؤثر با مقاصد گردشگری برخوردارند، هرچند همچنان در زمینه سهولت استفاده و ارائه کامل خدمات و اطلاعات جای بهبود وجود دارد. در مطالعه‌ای دیگر در مونته‌نگرو با نمونه‌ای متشکل از ۱۵۰ مدیر بنادر، مشخص شد که میزان کاربرد تجارت الکترونیک در بنادر این کشور پایین است و این مسئله تأثیر منفی بر عملکرد کلی کسب‌وکار دارد. مهم‌ترین عوامل این ضعف، فقدان استراتژی مشخص در حوزه تجارت دیجیتال، کمبود سرمایه‌گذاری در سیستم‌های تعاملی و ناآگاهی مدیران نسبت به نوآوری‌های فناورانه است. همچنین، بررسی سیستم‌های دیجیتال مرتبط با بهره‌وری انرژی و زیست‌محیطی در بنادر و ماریناهای کرواسی نشان داد که فناوری عامل کلیدی در ارتقاء رقابت‌پذیری گردشگری دریایی، ترویج پایداری و تقویت رفاه اقتصادی این صنعت است. بطور خلاصه می‌توان گفت که تأثیر فناوری بر عملیاتی‌سازی فعالیت‌های مختلف در صنعت گردشگری دریایی کاملاً مشهود است. نوآوری‌های فناورانه، مؤلفه‌ای اجتناب‌ناپذیر در ارتقاء ابعاد مختلف ناوبری محسوب می‌شوند؛ چه در بهبود خدمات مسافری و چه در ارتقاء عملکرد کشتی‌ها، که همگی در راستای دستیابی به دریانوردی ایمن، کارآمد و پایدار نقش‌آفرین‌اند.

یافته‌های پژوهش‌ها بیانگر رشد روزافزون توجه به گردشگری دریایی در سال‌های اخیر است. با این حال تحقیقات موجود در زمینه آثار تحولات دیجیتال در این صنعت همچنان محدود باقی مانده است. بخش عمده‌ای از ادبیات موجود بر مسائل خاصی متمرکز است و در بسیاری موارد، جنبه‌های حیاتی پژوهشی مرتبط با اهمیت اقتصادی و پیامدهای به‌کارگیری فناوری‌های هوشمند و سیستم‌های دیجیتال در گردشگری دریایی نادیده گرفته شده‌اند. در شرایط اقتصادی معاصر که با تغییرات پیوسته همراه است، بهره‌گیری از فناوری‌های هوشمند در بخش دریایی ضرورتی اجتناب‌ناپذیر تلقی می‌شود. به‌عبارت دیگر، فناوری نقش بسزایی در بهبود ابعاد مختلف گردشگری دریایی ایفا می‌کند و موجب ارتقای ایمنی، کارآمدی، پایداری و کیفیت کلی تجربه گردشگری می‌شود. در این راستا، سیستم‌های دیجیتالی شده به‌عنوان عناصر کلیدی در کاهش هزینه‌ها، ارتقای

ایمنی ناوبری و تقویت جایگاه و اثربخشی مدیریت سیستم‌های کسب‌وکار در صنعت گردشگری دریایی نقش آفرینی می‌کنند. یکپارچه‌سازی فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی نوین نظیر سامانه‌های تشخیص اشیا، اینترنت اشیا، ارتباطات ماهواره‌ای، کلان داده و واقعیت مجازی، می‌تواند زمینه‌ساز دستیابی به اهداف متنوع کسب‌وکار در صنعت گردشگری، از جمله در بخش دریایی باشد. این اهداف شامل ارتقای وفاداری گردشگران، افزایش ارزش تجربه سفر، تقویت تمایز محصولات گردشگری، و همچنین ترویج شبکه‌سازی و همکاری کارآمد در بستری نوآورانه است. در نهایت می‌توان نتیجه گرفت که فناوری در حال ایجاد انقلابی بنیادین در گردشگری دریایی است؛ به گونه‌ای که سفرهای دریایی را به تجربه‌هایی ایمن‌تر، کارآمدتر و سازگارتر با محیط‌زیست تبدیل کرده و در عین حال به افزایش رضایت گردشگران و بهره‌وری عملیاتی کمک می‌کند.

۱-۲-۳- گردشگری دریایی و ساحلی، سوار بر موج نوآوری

با رشد چشمگیر صنعت گردشگری دریایی در سال‌های اخیر، این حوزه به یکی از مهم‌ترین شاخه‌های گردشگری جهانی تبدیل شده است. اگرچه گردشگری دریایی ظرفیت‌های گسترده‌ای برای توسعه اقتصادی، ایجاد اشتغال و ارتقای آگاهی زیست‌محیطی دارد، اما هم‌زمان با چالش‌ها و تهدیدات متعددی نیز مواجه است که در صورت عدم مدیریت صحیح، می‌توانند پایداری این صنعت را در بلندمدت به خطر اندازند. بنابراین، بهره‌گیری از رویکردهای نوآورانه و اتخاذ سیاست‌هایی جامع‌نگر، ضرورتی اساسی برای حفظ و گسترش مسئولانه این حوزه به شمار می‌رود. یکی از مهم‌ترین چالش‌های گردشگری دریایی، اثرات زیست‌محیطی آن است. برخی از فعالیت‌های گردشگری همچون تورهای مشاهده نهنگ‌ها می‌توانند نقش مؤثری در ارتقاء آگاهی عمومی نسبت به حیات‌وحش دریایی ایفا کنند و به ایجاد حس مسئولیت‌پذیری در میان گردشگران منجر شوند. با این حال، برخی دیگر از فعالیت‌ها مانند غواصی در صخره‌های مرجانی، در صورت انجام بدون نظارت و آموزش کافی، می‌توانند به آسیب‌های جبران‌ناپذیری بر اکوسیستم‌های حساس منجر شوند. از این رو، اجرای استانداردهای زیست‌محیطی، استفاده از منابع انرژی تجدیدپذیر، کاهش زباله و آلودگی، و حمایت از پروژه‌های بازسازی زیستگاه‌های دریایی، به‌عنوان راهکارهایی کلیدی برای حفظ تعادل میان توسعه گردشگری و حفاظت از محیط زیست ضروری است. افزون بر جنبه‌های محیط‌زیستی، گردشگری دریایی دارای اثرات اجتماعی و فرهنگی گسترده‌ای نیز هست. در شرایطی که این صنعت می‌تواند منبع مهمی برای اشتغال‌زایی، افزایش درآمد و توانمندسازی جوامع ساحلی و بومی باشد، در صورت عدم توجه به ساختارهای محلی و ارزش‌های فرهنگی، ممکن است زمینه‌ساز بروز نابرابری، حاشیه‌نشینی و تجاری‌سازی فرهنگ‌های بومی شود. الگوهایی نظیر گردشگری جامعه‌محور، که در آن جوامع محلی در طراحی، برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌های گردشگری نقش مستقیم دارند، می‌توانند تضمینی برای مشارکت واقعی و بهره‌مندی عادلانه از منافع اقتصادی و اجتماعی باشند. چنین رویکردهایی همچنین به حفظ اصالت فرهنگی، تقویت هویت محلی و توسعه پایدار کمک شایانی خواهند کرد.

در کنار ملاحظات محیط‌زیستی و اجتماعی، موضوع نوآوری و رقابت‌پذیری نیز از اهمیت فزاینده‌ای برخوردار است. صنعت گردشگری دریایی برای پاسخگویی به نیازهای متنوع و در حال تغییر گردشگران، نیازمند به‌روزرسانی مداوم و استفاده از فناوری‌های نوین است. واقعیت مجازی، واقعیت افزوده، هوش مصنوعی، بیوتکنولوژی و سیستم‌های داده‌محور، ابزارهایی هستند که امروزه نقش تعیین‌کننده‌ای در طراحی تجربه‌های تعاملی، ایمن، هوشمند و پایدار برای گردشگران ایفا می‌کنند. استفاده از این فناوری‌ها نه تنها کیفیت خدمات را ارتقا می‌دهد، بلکه موجب افزایش بهره‌وری، کاهش اثرات منفی زیست‌محیطی و ایجاد مزیت رقابتی برای کسب‌وکارهای فعال در این حوزه می‌شود. توسعه موفق و پایدار گردشگری دریایی در قرن بیست‌ویکم نیازمند رویکردی تلفیقی و مبتنی بر نوآوری است؛ رویکردی که حفاظت از محیط زیست، شمول اجتماعی و ارتقای کیفیت تجربه گردشگران را به‌صورت هم‌زمان مورد توجه قرار دهد. بدون تردید، تنها با تعامل میان بخش دولتی، خصوصی، جوامع محلی و نهادهای علمی می‌توان مسیر توسعه‌ای متوازن و پایدار برای این صنعت ترسیم کرد.

همانطور که اشاره گردید، گردشگری دریایی صنعتی چندوجهی است که طیف گسترده‌ای از فعالیت‌ها، خدمات و تجربه‌ها را در بستر محیط‌های دریایی دربرمی‌گیرد. این صنعت، یکی از ارکان اصلی اقتصاد جهانی به شمار می‌رود و طبق گزارش شورای جهانی سفر و گردشگری، سالانه حدود ۳۹۰ میلیارد دلار درآمد مستقیم و غیرمستقیم ایجاد می‌کند. فراتر از بُعد اقتصادی، گردشگری دریایی می‌تواند نقش بسزایی در ارتقای آگاهی زیست‌محیطی، حفاظت از اکوسیستم‌ها و حمایت از معیشت جوامع ساحلی و بومی ایفا کند. با این حال، این حوزه با چالش‌هایی نظیر تغییرات اقلیمی، آلودگی، بهره‌برداری بیش‌ازحد و رقابت بر سر منابع طبیعی مواجه است. در نتیجه، بهره‌گیری از نوآوری و کارآفرینی می‌تواند به عنوان راهکاری کلیدی برای توسعه پایدار و فراگیر گردشگری دریایی مورد توجه قرار گیرد. زمینه‌هایی که نوآوری می‌تواند در آن‌ها تحولی در گردشگری دریایی ایجاد کند عبارت‌اند از:

۱. آموزش و اکتشاف در دریا: گردشگری دریایی بستری منحصربه‌فرد برای آموزش و

کشف ناشناخته‌های اقیانوس فراهم می‌آورد. برای نمونه:

- ▶ Ocean School، پروژه‌ای در کانادا است که با بهره‌گیری از فناوری‌های واقعیت مجازی و افزوده، تجربه‌ای تعاملی و جذاب از آموزش در حوزه اقیانوس‌ها ارائه می‌دهد.
- ▶ OceanX، سازمانی جهانی و غیرانتفاعی است که با استفاده از کشتی‌های تحقیقاتی پیشرفته و وسایل نقلیه زیرآبی، به مستندسازی و اشاعه دانش اقیانوسی برای عموم مردم می‌پردازد.

۲. حفاظت و بازسازی محیط دریایی: گردشگری می‌تواند به عنوان محرکی برای حفاظت

و احیای اکوسیستم‌های دریایی عمل کند. برای مثال:

- ▶ Coral Vita با پرورش مرجان‌هایی مقاوم در برابر تغییرات اقلیمی در مزارع خشکی،

به بازسازی صخره‌های مرجانی آسیب‌دیده کمک می‌کند و با گردشگران همکاری می‌کند تا آن‌ها نیز در این فرآیند مشارکت داشته باشند.

Lonely Whale نیز با کمپین‌هایی نظیر «اقیانوس بدون پلاستیک» تلاش دارد تا آلودگی پلاستیکی اقیانوس‌ها را کاهش دهد.

۳. **ماجراجویی و تفریحات دریایی:** استارت‌آپ‌ها با بهره‌گیری از فناوری، تجهیزات نوین و طراحی‌های خلاقانه، تجربه‌هایی هیجان‌انگیز و منحصر به فرد از دریا فراهم می‌آورند. از جمله:

JetSurf که تخته‌های موج‌سواری موتوری تولید می‌کند و امکان موج‌سواری در هر سطح آبی را فراهم می‌سازد.

Seabreacher که وسایل نقلیه زیرآبی با ظاهر حیوانات دریایی تولید می‌کند که قابلیت مانور بالا در سطح و زیر آب دارند.

۱-۳- بررسی نقش فناوری‌های نوین و هوشمند در توسعه و ارتقاء گردشگری دریایی

و ساحلی در سطح جهان

در دهه اخیر، گردشگری دریایی و ساحلی با ورود فناوری‌های نوین، به‌ویژه ابزارهای دیجیتال، هوش مصنوعی و سامانه‌های هوشمند، تحولی اساسی را تجربه کرده است. این فناوری‌ها نه تنها باعث بهبود کیفیت خدمات، ارتقاء تجربه گردشگر و افزایش بهره‌وری کسب‌وکارها شده‌اند، بلکه در حفظ منابع زیست‌محیطی، پایداری اقتصادی جوامع محلی و توسعه گردشگری فراگیر نقش چشمگیری ایفا کرده‌اند. کشورهای مختلف جهان با اجرای پروژه‌های فناورانه و بهره‌گیری از ظرفیت‌های نوآورانه، گام‌های مؤثری در ارتقاء سطح رقابت‌پذیری مقاصد گردشگری دریایی برداشته‌اند. در این بخش، سه نمونه از اقدامات برجسته جهانی بررسی می‌شوند که هر یک الگویی از تعامل موفق میان فناوری و گردشگری پایدار ارائه می‌دهند.

۱-۳-۱- ابتکار نوآوری دیجیتال برای کسب‌وکارهای آبی و گردشگری اجتماعی

پروژه «نوآوری دیجیتال برای کسب‌وکارهای آبی و گردشگری اجتماعی»^۱ یک ابتکار همکاری بین‌المللی است که با هدف توانمندسازی بنگاه‌های خرد فعال در اقتصاد آبی و گردشگری اجتماعی در مناطق ساحلی اقیانوس اطلس طراحی شده است. این پروژه با مشارکت چهار کشور شامل ایرلند، فرانسه، اسپانیا و پرتغال اجرا می‌شود و به دنبال آن است که از طریق به‌کارگیری فناوری‌های نوین دیجیتال، ظرفیت رقابت‌پذیری، دسترسی به بازار و پایداری زیست‌محیطی کسب‌وکارهای کوچک و خانوادگی را بهبود بخشد.

تمرکز اصلی پروژه بر بنگاه‌های خرد (کمتر از ۱۰ نفر پرسنل) است که در بخش گردشگری فعالیت دارند و اغلب به صورت خانوادگی و بین‌نسلی اداره می‌شوند. این نوع کسب‌وکارها معمولاً در مناطق پیرامونی یا کمتر توسعه‌یافته مستقر هستند و نقش مهمی در تقویت انسجام اجتماعی، پایداری اقتصادی محلی و حفاظت از منابع طبیعی ایفا می‌کنند. پروژه DIBEST بر آن است تا از طریق ابزارهای دیجیتالی، این کسب‌وکارها را در برابر چالش‌های بازار، رقابت‌های جهانی و نیازهای نوظهور گردشگران مقاوم‌تر و کارآمدتر سازد.

چارچوب اجرایی پروژه بر پایه‌ی مدل سه‌گانه‌ی نوآوری^۱ طراحی شده است که همکاری مؤثر میان سه نهاد کلیدی یعنی بخش خصوصی (شرکای تجاری)، بخش دانشگاهی (مؤسسات آموزش عالی) و نهادهای گردشگری (فدراسیون‌ها و سازمان‌های مرتبط) را دربرمی‌گیرد. هماهنگ‌کننده اصلی پروژه، کمیسیون توسعه غربی ایرلند^۲ است و این پروژه با حمایت مالی برنامه Interreg Atlantic Area از تاریخ ۳ ژوئیه ۲۰۲۳ آغاز شده و تا ۳ ژوئیه ۲۰۲۶ ادامه خواهد داشت. در قالب این پروژه، هشتاد بنگاه خرد از کشورهای مشارکت‌کننده انتخاب می‌شوند تا با بهره‌گیری از آموزش‌ها، مشاوره‌های تخصصی، برنامه‌های راهنمایی (منتورینگ)، سفرهای آشنایی و رویدادهای شبکه‌سازی، آمادگی خود را برای پذیرش فناوری‌های نوین ارتقاء دهند. این فناوری‌ها شامل فروش آنلاین، تحلیل داده، اتوماسیون، امنیت سایبری، واقعیت مجازی، سیستم‌های هوشمند مدیریت و سایر ابزارهای دیجیتالی کاربردی در صنعت گردشگری است. این آموزش‌ها و اقدامات حمایتی بر اساس نیازها و سطح بلوغ دیجیتال هر کسب‌وکار طراحی و متناسب‌سازی می‌شوند.

از اهداف اصلی پروژه می‌توان به ارتقاء بهره‌وری عملیاتی، افزایش سطح خدمات قابل ارائه به گردشگران، بهبود مدیریت پایداری محیط‌زیستی، کاهش هزینه‌ها و توسعه تعاملات فرامرزی میان فعالان گردشگری اشاره کرد. همچنین پروژه به دنبال آن است که از طریق ایجاد مخزنی از دانش، تجربیات و بهترین رویه‌ها، بستری برای تبادل اطلاعات و گسترش کاربردی این تجربیات در سایر مناطق اروپا فراهم سازد. این مخزن دانشی از طریق پلتفرم‌های گوناگون در دسترس فعالان گردشگری و مؤسسات دانشگاهی قرار خواهد گرفت.

در سطح راهبردی، پروژه DIBEST به‌عنوان یکی از گام‌های مؤثر در جهت تحقق اهداف توسعه پایدار در بخش گردشگری شناخته می‌شود. این پروژه نه تنها به بهبود ظرفیت‌های دیجیتال و نوآورانه در بنگاه‌های کوچک کمک می‌کند، بلکه با تمرکز بر مشارکت اجتماعی و عدالت در دسترسی به گردشگری، نقشی مهم در تقویت گردشگری اجتماعی و اقتصاد آبی ایفا می‌نماید. از این طریق، مسیر برای توسعه پایدار، فراگیر و مبتنی بر فناوری در مناطق ساحلی فراهم می‌شود و نمونه‌ای از همکاری مؤثر میان کشورهای اروپایی در زمینه نوآوری دیجیتال و گردشگری پایدار ارائه می‌گردد.

1- Triple Helix

2- Western Development Commission

۱-۳-۲- نقش هوش مصنوعی در ارتقاء گردشگری دریایی و ساحلی تایلد

در سال‌های اخیر، هوش مصنوعی به یکی از ابزارهای کلیدی برای ارتقای کیفیت خدمات و مدیریت تجربه گردشگران در صنعت گردشگری تبدیل شده است. در میان مقاصد مختلف، مناطق گردشگری ساحلی و دریایی بیش از سایر حوزه‌ها در معرض چالش‌هایی چون نوسانات شدید فصلی، تفاوت‌های فرهنگی و زبانی، کمبود نیروی کار محلی و وابستگی به شرایط جوی هستند؛ مسائلی که نیاز به بهره‌گیری از راهکارهای فناورانه را دوچندان کرده است. بررسی‌ها در هتل‌های مناطق ساحلی غرب تایلد نشان می‌دهد که استفاده از فناوری‌های مبتنی بر هوش مصنوعی، به‌ویژه در قالب خدمات دیجیتال و هوشمند، نقش قابل‌توجهی در بهبود عملکرد خدماتی و افزایش سطح رضایت و وفاداری گردشگران ایفا می‌کند. در این میان، کارایی خدمات و لذت ناشی از تعامل با فناوری‌های هوشمند، به‌عنوان دو عامل اصلی در تجربه مثبت گردشگران شناخته شده‌اند. در مقابل، عواملی مانند ظاهر دستگاه‌ها یا قابلیت اطمینان فنی آن‌ها تأثیر چندانی بر ارزیابی نهایی گردشگران نداشته‌اند؛ موضوعی که در مقایسه با محیط‌های غیرساحلی، تفاوت معناداری را نشان می‌دهد.

نتایج به‌وضوح نشان می‌دهد که در چنین بسترهایی، گردشگران توجه بیشتری به تجربه‌ای سریع، ملموس و شخصی‌سازی شده دارند تا به پیچیدگی‌های فنی یا جلوه‌های ظاهری فناوری. رضایت مشتری نیز در این میان، نقشی واسطه‌ای و کلیدی در ایجاد وفاداری ایفا می‌کند، به‌گونه‌ای که سرمایه‌گذاری در فناوری‌هایی که نیازهای آنی و متغیر گردشگران را به‌موقع پاسخ دهند، در اولویت قرار می‌گیرد. از منظر کلان‌تر، هوش مصنوعی در گردشگری ساحلی و دریایی تنها ابزاری برای بهبود خدمات نیست، بلکه عاملی محرک برای نوآوری، پایداری و تاب‌آوری به‌شمار می‌رود. این فناوری‌ها با بهره‌گیری از داده‌های رفتاری، زبانی و موقعیتی گردشگران، امکان ارائه خدمات چندزبانه، تحلیل‌محور و مقرون‌به‌صرفه را فراهم می‌آورند. در مناطقی که تأمین نیروی انسانی آموزش‌دیده دشوار است، استفاده از ابزارهایی مانند سامانه‌های توصیه‌گر، چت‌بات‌ها، دستیارهای صوتی و سیستم‌های مدیریت هوشمند منابع، ضمن کاهش فشار عملیاتی بر نیروی کار، تجربه‌ای یکنواخت و قابل اعتماد را برای گردشگران رقم می‌زند. بهره‌گیری هوشمندانه از هوش مصنوعی می‌تواند به‌عنوان راهبردی مؤثر برای ارتقای رقابت‌پذیری، حفاظت از منابع زیست‌محیطی و تقویت پایداری اقتصادی در مقاصد گردشگری دریایی و ساحلی تلقی شود. این تجربه، مسیر روشنی را برای سیاست‌گذاران و فعالان این حوزه ترسیم می‌کند تا با استفاده از ظرفیت‌های نوین فناورانه، تعادل میان رضایت گردشگران و حفاظت از محیط و منابع را حفظ کنند.

۱-۳-۳- نگاه‌ی به نوآوری‌های فناورانه در غواصی تفریحی در دنیا

غواصی تفریحی در دهه‌های اخیر با بهره‌گیری از تجهیزات پیشرفته، از فعالیتی ماجراجویانه به تجربه‌ای ایمن، لذت‌بخش و علمی بدل شده است. در افق پیش رو، فناوری‌های نوظهور نقش برجسته‌ای در تحول این صنعت ایفا خواهند کرد. از رایانه‌های غواصی هوشمند و دستگاه‌های رانشگر زیرآبی گرفته تا ماسک‌های مجهز به واقعیت افزوده، لباس‌های غواصی هوشمند، پهپادهای زیرآبی، تجهیزات پایدار زیست‌محیطی و شبیه‌سازهای آموزشی مبتنی بر واقعیت مجازی، مجموعه‌ای از نوآوری‌ها در حال بازتعریف تجربه غواصی هستند. رایانه‌های غواصی آینده، با ادغام هوش مصنوعی، داده‌های لحظه‌ای از عمق، دما، شرایط نیتروژن و حتی تحلیل محیطی را در اختیار غواص قرار می‌دهند و با پیش‌بینی شرایط بحرانی، ایمنی را به سطحی بالاتر ارتقا می‌بخشند. همچنین، سیستم‌های ارتباطی بی‌سیم بین غواصان و تیم‌های پشتیبانی در سطح، امکان هماهنگی بهتر را فراهم می‌آورند.

دستگاه‌های رانشگر سبک و کارآمدتر، با باتری‌های پیشرفته و طراحی ارگونومیک، سفرهای زیرآبی را برای غواصان حرفه‌ای و تفریحی ساده‌تر و پربازده‌تر کرده‌اند. ماسک‌هایی که به نمایشگرهای واقعیت افزوده مجهزند، اطلاعاتی نظیر مسیر، فشار مخزن و زمان باقی‌مانده را در میدان دید غواص نشان می‌دهند و لنزهایی با قابلیت تطبیق نوری، کیفیت دید را در محیط‌های نوری مختلف بهینه می‌سازند. لباس‌های غواصی هوشمند با تنظیم دمای خودکار و پایش علائم حیاتی، ضمن افزایش ایمنی فردی، بستر مناسبی برای مداخلات به‌موقع فراهم می‌کنند. همچنین پهپادهای زیردریایی با قابلیت تصویربرداری با کیفیت بسیار بالا، نقشه‌برداری و پیمایش خودکار، امکان مستندسازی دقیق محیط‌های دریایی را برای پژوهشگران و علاقه‌مندان فراهم ساخته‌اند.

در کنار همه این‌ها، رشد تجهیزات دوستدار محیط زیست و مواد زیست‌تجزیه‌پذیر، هم‌راستا با رویکردهای پایداری در گردشگری دریایی توسعه یافته‌اند. ابزارهای مانیتورینگ زیست‌محیطی نیز به غواصان امکان مشارکت فعال در حفاظت از صخره‌های مرجانی و زیست‌بوم‌های حساس را می‌دهند. شبیه‌سازهای پیشرفته آموزشی مبتنی بر واقعیت مجازی و هوش مصنوعی، فرصت آموزش ایمن و تعاملی را فراهم کرده‌اند که به‌ویژه برای غواصان تازه‌کار یا آموزش در محیط‌های پرخطر ارزشمند است. در مجموع، فناوری‌های نوین در حوزه غواصی نه‌تنها موجب ارتقاء تجربه و ایمنی غواصان می‌شوند، بلکه به‌عنوان ابزاری برای حفاظت از محیط زیست، گسترش گردشگری علمی و ترویج مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی ایفای نقش می‌کنند. این تحولات نویدبخش نسلی تازه از گردشگران زیرسطحی هستند که در تعامل هم‌زمان با تکنولوژی و طبیعت، به کاوش در ژرفای ناشناخته‌های اقیانوس‌ها می‌پردازند.

۱-۴- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

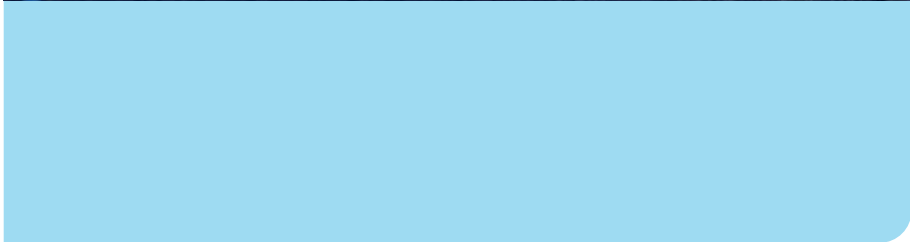
تحول دیجیتال در صنعت گردشگری دریایی و ساحلی را می‌توان نقطه عطفی دانست که نه تنها سازوکارهای سنتی این صنعت را به چالش کشیده بلکه مسیرهای تازه‌ای برای رشد و پایداری ترسیم کرده است. بررسی روندهای موجود نشان می‌دهد که فناوری دیگر صرفاً ابزاری کمکی در مدیریت مقصد یا تبلیغات نیست، بلکه به یک بستر راهبردی برای بازاندیشی کل اکوسیستم گردشگری بدل شده است. تحلیل‌ها بیانگر آن است که این تحول در سه سطح کلان اقتصاد، تجربه گردشگر و مدیریت منابع طبیعی اثرات بنیادینی بر جای گذاشته است و در صورت نبود نگاه تحلیلی و آینده‌نگرانه، ممکن است فرصت‌های به‌دست‌آمده به تهدیدهای تازه‌ای تبدیل شوند.

از منظر اقتصادی، ورود فناوری‌های نوین نوعی دموکراتیزه کردن بازار گردشگری را به همراه داشته است. در گذشته، دسترسی به بازارهای جهانی عمدتاً در انحصار بازیگران بزرگ بود، اما امروز پلتفرم‌های دیجیتال امکان حضور مستقیم کسب‌وکارهای کوچک و متوسط در زنجیره تأمین جهانی را فراهم ساخته‌اند. این تغییر باعث شده ساختار رقابتی بازار پویاتر شود و توزیع منافع اقتصادی در سطح محلی به شکل متوازن‌تری صورت گیرد. با این حال، تحلیل روندها نشان می‌دهد که این فرصت هم‌زمان با چالش‌هایی چون نیاز به سرمایه‌گذاری اولیه در زیرساخت‌های دیجیتال و خطر انحصار پلتفرم‌های بزرگ همراه است که در صورت نبود حکمرانی مناسب می‌تواند نابرابری‌های تازه‌ای ایجاد کند. همچنین در بعد تجربه گردشگر، فناوری‌های دیجیتال موجب تغییر رابطه بین عرضه‌کنندگان و مصرف‌کنندگان شده است. گردشگر امروز نه تنها دریافت‌کننده خدمات، بلکه بازیگری فعال در شکل‌دهی تجربه سفر خود محسوب می‌شود. الگوریتم‌های شخصی‌سازی، محتوای تولیدشده توسط کاربر و ابزارهای تعاملی مانند واقعیت افزوده تجربه‌ای را رقم زده‌اند که بیش از گذشته چندلایه، پویا و فردمحور است. تحلیل این روند نشان می‌دهد که مقاصد گردشگری دیگر نمی‌توانند صرفاً بر جذابیت‌های طبیعی یا تاریخی تکیه کنند، بلکه باید توانایی خلق تجربه‌های دیجیتالی و هیبریدی را نیز داشته باشند. این تغییر در ماهیت تجربه، علاوه بر افزایش رضایت گردشگران، زمینه‌ای برای بازتولید مداوم برند مقصد نیز فراهم می‌آورد. همچنین از منظر زیست‌محیطی، فناوری به ابزاری کلیدی برای تحقق پایداری تبدیل شده است. داده‌های بلادرنگ حاصل از حسگرها و سامانه‌های پیش‌بینی به مدیران امکان می‌دهد فشارهای زیست‌محیطی گردشگری را شناسایی و کنترل کنند. این رویکرد تحلیلی نشان می‌دهد که فناوری می‌تواند نقش واسطه‌ای میان توسعه و حفاظت ایفا کند؛ به این معنا که رشد اقتصادی دیگر الزاماً به معنای تخریب محیط‌زیست نخواهد بود. با این حال، تحلیل دقیق‌تر نشان می‌دهد که فناوری به‌تنهایی قادر به تضمین پایداری نیست، بلکه باید در چارچوب سیاست‌های جامع، آموزش گردشگران و مشارکت فعال جوامع محلی به کار گرفته شود تا اثرات مثبت آن ماندگار گردد. در سطح حکمرانی، تحول دیجیتال به‌وضوح ضرورت بازتعریف نقش دولت‌ها و نهادهای محلی را آشکار ساخته است. فناوری‌های نوین اگرچه امکان خودتنظیمی در بازار و مدیریت مقصد را افزایش داده‌اند، اما بدون سیاست‌گذاری هوشمند و چارچوب‌های نظارتی شفاف

ممکن است منجر به آسیب‌های اجتماعی، اقتصادی و حتی فرهنگی شوند. تحلیل تجارب موفق نشان می‌دهد که کشورها و مقاصد می‌توانسته‌اند میان نوآوری دیجیتال، تقویت سرمایه انسانی و طراحی نظام‌های حقوقی مناسب تعادل ایجاد کنند، بیشترین بهره را از این تحول برده‌اند. بنابراین، حکمرانی دیجیتال نه یک گزینه، بلکه یک ضرورت برای آینده گردشگری دریایی و ساحلی است. جمع‌بندی تحلیلی این روندها نشان می‌دهد که تحول دیجیتال در گردشگری دریایی و ساحلی فرآیندی خطی و ساده نیست، بلکه یک دگرگونی چندبعدی با پیامدهای متداخل اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و فرهنگی است. تحلیل آینده‌محور حکایت از آن دارد که موفقیت در این حوزه زمانی تضمین می‌شود که بازیگران مختلف - از دولت‌ها و بخش خصوصی گرفته تا جوامع محلی و گردشگران - در قالب یک شبکه تعاملی هم‌افزا عمل کنند. در غیر این صورت، فرصت‌های ناشی از دیجیتالی‌شدن می‌تواند به نابرابری‌های جدید، فشارهای زیست‌محیطی تازه و شکاف‌های اجتماعی منجر شود. بدین ترتیب، تحول دیجیتال نه پایان مسیر، بلکه آغاز مرحله‌ای تازه در بازآفرینی صنعت گردشگری دریایی و ساحلی است که آینده آن به میزان توانایی ما در تحلیل، تطبیق و هم‌افزایی میان ابعاد گوناگون بستگی دارد.

فصل دوم:

فناوری‌های تحول‌آفرین در صنعت
گردشگری دریایی و ساحلی

۲-۱- مقدمه

فناوری‌های نوین به سرعت در حال تغییر و تحول در صنایع مختلف هستند و گردشگری دریایی و ساحلی، از این تحولات بی‌نصیب نبوده است. استفاده از فناوری‌های پیشرفته در این بخش از گردشگری، نه تنها به بهبود تجربه مسافران کمک می‌کند، بلکه ابزارهای جدیدی را برای مدیریت بهتر مقاصد گردشگری و بهینه‌سازی خدمات فراهم می‌آورد. در این راستا، فناوری‌های نوین همچون اپلیکیشن‌های موبایل، سیستم‌های رزرو آنلاین، واقعیت افزوده (AR)، واقعیت مجازی (VR)، اینترنت اشیا (IoT) و فناوری‌های پایدار، به‌طور چشمگیری به تحول و ارتقای صنعت گردشگری دریایی و ساحلی کمک کرده‌اند. یکی از مهم‌ترین دستاوردهای فناوری در گردشگری ساحلی و دریایی، استفاده از اپلیکیشن‌های موبایل است. این اپلیکیشن‌ها به مسافران این امکان را می‌دهند که به راحتی به اطلاعات دقیق و به‌روز در مورد جاذبه‌ها، خدمات و امکانات مقصد خود دسترسی داشته باشند. این ابزارها همچنین به مسافران کمک می‌کنند تا برنامه‌ریزی بهتری داشته باشند و تجربه سفری شخصی‌سازی‌شده‌تری را از مقاصد گردشگری تجربه کنند.

همچنین سیستم‌های رزرو آنلاین نیز به عنوان یکی از دستاوردهای فناوری، به مسافران امکان می‌دهند که به سادگی هتل‌ها، پروازها و بلیط‌های سفر دریایی را از هر نقطه از جهان رزرو کنند. این سیستم‌ها با ارائه اطلاعات دقیق و زمان‌بندی دقیق، فرآیند سفر را تسهیل کرده و از طرفی، مدیریت منابع در مقاصد گردشگری را ساده‌تر می‌کنند. فناوری‌های نوین نیز در واقعیت افزوده (AR) و واقعیت مجازی (VR) به کار گرفته شده‌اند تا تجربه‌های تعاملی و آموزشی جدیدی برای مسافران ایجاد کنند. مسافران می‌توانند پیش از سفر، به‌واسطه واقعیت مجازی، از جاذبه‌های گردشگری بازدید کنند و اطلاعات بیشتری درباره تاریخ،

فرهنگ و اکوسیستم‌های منطقه به دست آورند. این فناوری‌ها نه تنها به غنی‌سازی تجربه گردشگری کمک می‌کنند، بلکه می‌توانند به آگاهی مسافران در زمینه حفظ محیط زیست و فرهنگ محلی نیز افزوده کنند.

اینترنت اشیاء (IoT) یکی دیگر از فناوری‌هایی است که به بهبود مدیریت مقاصد گردشگری کمک می‌کند. استفاده از سنسورها و دستگاه‌های متصل به اینترنت برای نظارت بر کیفیت محیط زیست و مدیریت ترافیک در مناطق حساس، موجب بهبود تجربه گردشگران و کاهش تأثیرات منفی سفر می‌شود. این فناوری‌ها همچنین می‌توانند به برنامه‌ریزی بهتر و کاهش آلودگی در مناطق طبیعی و ساحلی کمک کنند. همچنین در حوزه فناوری‌های پایدار، صنعت گردشگری دریایی و ساحلی شاهد استفاده از کشتی‌ها و قایق‌های برقی و همچنین سیستم‌های انرژی تجدیدپذیر است. این فناوری‌ها به‌ویژه در جهت کاهش آلودگی و حفظ منابع طبیعی نقش بسیار مهمی ایفا می‌کنند. کشتی‌های برقی و انرژی‌های تجدیدپذیر، به عنوان جایگزین‌های سبز برای سفرهای دریایی، به حفظ اکوسیستم‌های دریایی و کاهش گازهای گلخانه‌ای کمک می‌کنند. علاوه بر این، استفاده از تحلیل داده‌ها و هوش مصنوعی در صنعت گردشگری به ویژه در بخش دریایی و ساحلی، امکان پیش‌بینی روندها و بهینه‌سازی خدمات را فراهم کرده است. تحلیل داده‌ها به کسب‌وکارها و مقاصد گردشگری این امکان را می‌دهد که نیازها و ترجیحات مسافران را بهتر درک کنند و به‌طور مؤثرتری منابع را تخصیص دهند. هوش مصنوعی نیز در زمینه شخصی‌سازی خدمات، پیشنهادات هوشمند و مدیریت بهینه منابع نقش اساسی دارد.

به‌طور کلی، فناوری‌های نوین در گردشگری دریایی و ساحلی نه تنها به بهبود و غنی‌سازی تجربه سفر مسافران کمک می‌کنند، بلکه به بهبود فرآیندهای مدیریتی، کاهش اثرات منفی محیط‌زیستی و ارتقای پایداری در این صنعت نیز می‌انجامند. این فناوری‌ها توانسته‌اند نه تنها امکانات جدیدی برای مسافران فراهم کنند، بلکه به مقاصد گردشگری این امکان را داده‌اند که به‌طور مؤثری منابع خود را مدیریت کرده و به‌سوی توسعه پایدار گام بردارند. در این فصل از گزارش، به تفصیل در مورد این فناوری‌ها در گردشگری دریایی و ساحلی پرداخته می‌شود.

۲-۲- اینترنت اشیاء و گردشگری دریایی و ساحلی

امروزه توسعه صنعت گردشگری و ماندگاری آن تا حد زیادی در گرو استفاده از فناوری اطلاعات و ابزارهای آن از جمله اینترنت اشیاء است. در این راستا برای تحقق چشم‌انداز صنعت گردشگری بویژه گردشگری دریایی و ساحلی و رشد در این حوزه، استفاده و وابستگی به فناوری اطلاعات و ارتباطات اجتناب‌ناپذیر است و باید از توانمندی‌ها و منابعی که در این حوزه وجود دارد، نهایت استفاده را نمود. اینترنت اشیاء (IoT) به مجموعه‌ای از فناوری‌ها و پروتکل‌ها اشاره دارد که به دستگاه‌ها و اشیاء اجازه می‌دهد تا به یکدیگر متصل شوند، داده‌ها را جمع‌آوری کنند و تبادل اطلاعات نمایند. در صنعت گردشگری دریایی و ساحلی، اینترنت اشیاء به عنوان یک ابزار مؤثر برای

بهبود تجربه گردشگران، مدیریت منابع و حفاظت از محیط‌زیست مورد استفاده قرار می‌گیرد. در ادامه به بررسی کاربردها، مزایا و چالش‌های اینترنت اشیا در این حوزه پرداخته می‌شود:

۱. **مدیریت ترافیک و ایمنی:** استفاده از حسگرهای اینترنت اشیا در سواحل و مناطق پرجمعیت می‌تواند به مدیریت بهتر ترافیک کمک کند. این حسگرها می‌توانند تعداد مسافران، وضعیت ترافیک و جریان انرژی را پایش کنند و به مقامات محلی اطلاعات دقیقی ارائه دهند. به این ترتیب، در مواقع شلوغی می‌توان اقدامات بهینه‌ای انجام داد تا از ازدحام یا حوادث ناگوار جلوگیری شود.

۲. **تجربه شخصی‌سازی شده برای گردشگران:** با استفاده از فناوری اینترنت اشیا، رستوران‌ها، هتل‌ها و مراکز تفریحی می‌توانند تجربه‌های شخصی‌سازی شده‌ای برای گردشگران ارائه دهند. به عنوان مثال، با جمع‌آوری داده‌های مربوط به علایق و رفتار گردشگران، این مراکز می‌توانند پیشنهادات ویژه‌ای مانند بسته‌های تفریحی یا رویدادهای خاص را به گردشگران منتقل کنند.

۳. **حفاظت از محیط‌زیست:** فناوری اینترنت اشیا می‌تواند در پایش وضعیت زیست‌محیطی در سواحل و مناطق دریایی بسیار موثر باشد. حسگرها می‌توانند کیفیت آب، دما، دامنه جزر و مد و سایر شاخص‌های اکولوژیکی را در زمان واقعی ثبت کنند. این اطلاعات می‌تواند به مسئولان کمک کند تا در صورت وقوع ناهنجاری‌ها، اقدامات لازم را برای حفاظت از اکوسیستم انجام دهند.

۴. **مدیریت تسهیلات و خدمات:** در بنادر و مناطق دریایی، اینترنت اشیا می‌تواند به بهینه‌سازی مدیریت تسهیلات کمک کند. مثلاً با استفاده از حسگرها می‌توان وضعیت تجهیزات (مثل وسایل نقلیه دریایی، قایق‌ها و تجهیزات تفریحی) را در زمان واقعی پایش کرد و در صورت نیاز به تعمیر یا خدمات، اقدام کرد. این موضوع به بهبود کیفیت خدمات و افزایش بهره‌وری کمک می‌کند.

۵. **تجزیه و تحلیل داده‌ها:** اینترنت اشیا می‌تواند داده‌های زیادی را از سفر گردشگران جمع‌آوری کند. این داده‌ها می‌توانند در تحلیل الگوهای سفر، شناسایی رفتارهای مسافران و بهینه‌سازی استراتژی‌های بازاریابی مورد استفاده قرار گیرند. اطلاعات حاصل از این تحلیل‌ها به مسئولان کمک می‌کند تا تصمیمات بهتری در زمینه توسعه خدمات و امکانات بگیرند.

اینترنت اشیا (IoT) در حال تغییر و تحول صنعت گردشگری دریایی و ساحلی است و تجربه‌های مسافران و اپراتورها را به شکل قابل توجهی بهبود می‌بخشد. با ادغام فناوری‌های هوشمند در کشتی‌های کروز و تأسیسات ساحلی، این صنعت از مزایای متعددی بهره‌مند می‌شود، از جمله بهبود ایمنی و عملیات کارآمدتر که در نهایت منجر به افزایش رفاه مسافران خواهد شد.

در حوزه گردشگری ساحلی، استفاده از سیستم‌های نظارت در زمان واقعی نقش کلیدی در تأمین ایمنی و آسایش مسافران ایفا می‌کند. کشتی‌های کروزر هوشمند مجهز به حسگرهای اینترنت اشیا (IoT) قادرند به‌طور مداوم شرایط محیطی از جمله تغییرات آب‌وهوا و خطرات احتمالی را پایش کنند. این حسگرها در صورت بروز مشکلاتی نظیر نشت گاز یا خرابی تجهیزات، هشدارهای فوری ارسال کرده و با این اقدام، نه تنها از مسافران محافظت می‌کنند، بلکه از اختلال در برنامه‌های سفر آن‌ها نیز جلوگیری به عمل می‌آورند. به‌عنوان نمونه، حسگرهای هوشمند می‌توانند شرایط نگهداری غذا و نوشیدنی را کنترل کنند تا اطمینان حاصل شود که این مواد در دماهای بهینه ذخیره می‌شوند. این نظارت دقیق نه تنها ایمنی و کیفیت غذا را تضمین می‌کند، بلکه تجربه مسافران را نیز بهبود می‌بخشد. علاوه بر این، قدرت تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش گردشگری دریایی قابل توجه است. فناوری‌های مبتنی بر اینترنت اشیا به اپراتورها امکان می‌دهند داده‌های ارزشمندی درباره ترجیحات و رفتارهای مسافران جمع‌آوری کرده و بر اساس این اطلاعات، خدمات شخصی‌سازی شده ارائه دهند. به‌عنوان مثال، خطوط کروزر می‌توانند از این داده‌ها برای شناسایی فعالیت‌ها و گزینه‌های غذایی محبوب استفاده کرده و پیشنهادات خود را مطابق با سلیقه مسافران تنظیم کنند. این رویکرد به افزایش رضایت مشتریان و ارتقای تجربه آن‌ها منجر می‌شود. افزون بر این، تجزیه و تحلیل پیش‌بینی‌کننده به اپراتورها کمک می‌کند مسیرهای سفر را بهینه‌سازی کرده و با کاهش زمان سفر و مصرف سوخت، به پایداری بیشتر و صرفه‌جویی در هزینه‌ها دست یابند. چنین دستاوردهایی نشان‌دهنده نقش بی‌بدیل فناوری در بهبود عملکرد و پایداری صنعت گردشگری دریایی است.

۲-۳- فناوری 5G و ماهواره‌های مدار کم ارتفاع

ورود فناوری 5G و ماهواره‌های مدار کم ارتفاع (LEO)، به‌طور چشمگیری به ارتقاء سطح ارتباطات در حوزه گردشگری دریایی کمک کرده است. این تغییرات نه تنها به مسافران امکان می‌دهد که در مناطق دورافتاده دریایی به اینترنت پرسرعت دسترسی پیدا کنند، بلکه ارتباطات اجتماعی و دستیابی به اطلاعات به‌روز را نیز به معنای واقعی کلمه متحول می‌کند. با دسترسی به اینترنت پرسرعت، مسافران قادرند در طول سفرهای دریایی خود به راحتی با خانواده و دوستان ارتباط برقرار کنند. این ارتباط مستمر نه تنها حس نزدیکی و آرامش را برای مسافران به ارمغان می‌آورد، بلکه همچنین به آنها این امکان را می‌دهد که تجربیات خود را لحظه به لحظه با دیگران به اشتراک بگذارند. به‌علاوه، دسترسی به اینترنت، به گردشگران این فرصت را می‌دهد که به‌صورت زنده و در زمان واقعی از تغییرات در برنامه‌های سفر خود، شرایط آب و هوایی و جاذبه‌های محلی باخبر شوند. این وضعیت امکان تصمیم‌گیری آگاهانه و به‌موقع را برای آنها فراهم می‌آورد و از این طریق بهره‌وری و لذت سفر را افزایش می‌دهد.

بسیاری از افرادی که به گردشگری دریایی مشغول‌اند، به دنبال تجارب منحصر به فرد و شخصی‌سازی شده هستند. با استفاده از فناوری 5G و ماهواره‌های مدار کم ارتفاع، صنعت گردشگری

دریایی می‌تواند نیازهای متنوع مسافران را به خوبی تأمین کند. به‌عنوان مثال، مسافران قادرند به راحتی نظرات و تجربیات دیگر افراد را بررسی کنند، پیشنهادات و توصیه‌هایی درباره مکان‌های گردشگری محلی دریافت کنند و حتی برنامه‌های سفری شخصی‌سازی شده را به راحتی با اپلیکیشن‌های مربوطه پیدا کنند. در پایان، باید گفت که پذیرش این فناوری‌ها، به‌صورت فزاینده‌ای در صنعت گردشگری دریایی طنین‌انداز شده و نتیجه آن بهبود کیفیت تجربیات مسافران است. این تحولات به مسافران اجازه می‌دهد تا به تجربیاتی ایمن‌تر، شخصی‌تر و متصل‌تر در دریا دسترسی داشته باشند. این موضوع به نوبه خود به رونق و گسترش هرچه بیشتر این صنعت کمک خواهد کرد. به‌طور کلی، آینده گردشگری دریایی با این نوآوری‌ها به‌سرعت در حال تغییر و تحول است و این موضوع نویدبخش افق‌های جدیدی برای مسافران و صنعتگران این حوزه است.

۲-۴- کشتی‌های کروز مدرن؛ کشتی‌های هوشمند در هر جنبه

- ▶ کشتی‌های کروز هوشمند به عنوان نسل جدید کشتی‌های تفریحی، به‌کارگیری فناوری‌های نوین و اتوماسیون پیشرفته را در سفرهای دریایی معرفی می‌کنند. این کشتی‌ها علاوه بر فراهم کردن تجربه‌ای راحت و لوکس برای مسافران، سعی دارند تا با استفاده از فناوری‌های جدید و هوش مصنوعی به بهبود عملکرد و کارایی خود بپردازند (شکل ۴-۱).
- ▶ فناوری‌های نوین در کشتی‌های کروز هوشمند به موارد زیر خلاصه می‌گردد:
- ▶ سیستم‌های ناوبری خودکار: کشتی‌های کروز هوشمند از سیستم‌های ناوبری پیشرفته‌ای بهره می‌برند که با استفاده از حسگرها و هوش مصنوعی، مسیرهای بهینه را شناسایی و پیگیری می‌کنند. این فناوری‌ها می‌توانند به کاهش زمان سفر و مصرف سوخت کمک کنند.
- ▶ کنترل هوشمند دوره‌ای: قابلیت کنترل هوشمند این کشتی‌ها به معنی استفاده از نرم‌افزارهای پیشرفته برای مدیریت شرایط آب و هوایی، امواج و دیگر عوامل محیطی است که می‌تواند به ارتقای ایمنی و راحتی مسافران کمک کند.
- ▶ تجربه کاربر و خدمات شخصی‌سازی شده: کشتی‌های کروز هوشمند با استفاده از داده‌های جمع‌آوری شده از مسافران، خدمات شخصی‌سازی شده‌ای ارائه می‌دهند. به‌عنوان مثال، سیستم‌های مبتنی بر هوش مصنوعی می‌توانند پیشنهاداتی متناسب با سلیقه‌های فردی مسافران ارائه کرده و بهبود کیفیت خدمات را تضمین کنند.
- ▶ مدیریت منابع: مدیریت هوشمند منابع آب و انرژی یکی از جنبه‌های کلیدی کشتی‌های کروز هوشمند است. این کشتی‌ها با استفاده از حسگرهای مدرن، مصرف انرژی و آب را بهینه‌سازی کرده و به کاهش آثار منفی بر محیط‌زیست کمک می‌کنند.
- ▶ بهره‌وری عملیاتی: استفاده از تحلیل داده‌های بزرگ در کشتی‌های کروز هوشمند، به بهینه‌سازی فرآیندهای عملیاتی و کاهش هزینه‌ها کمک می‌کند. این کشتی‌ها می‌توانند اطلاعات دقیقی در مورد وضعیت بار و نیازهای نگهداری جمع‌آوری کنند و به پیش‌بینی مشکلات احتمالی بپردازند.

کشتی‌های کروز هوشمند با اتکا به فناوری‌های پیشرفته، تجربه‌ای متفاوت و بهینه برای مسافران فراهم می‌کنند. این کشتی‌ها با بهره‌گیری از اینترنت اشیا، هوش مصنوعی و سامانه‌های مدیریت هوشمند، عملیات دریایی را به صورت دقیق‌تر مدیریت کرده و امنیت و ایمنی دریایی را افزایش می‌دهند. استفاده از فناوری‌هایی مانند دوربین‌های مداربسته هوشمند و سامانه‌های پایش لحظه‌ای، حفاظت از مسافران و کارکنان را به شکل چشمگیری ارتقا می‌دهد.

با وجود مزایای فراوان، کشتی‌های کروز هوشمند با چالش‌هایی نیز مواجه هستند. تهدیدات سایبری، نیاز به سرمایه‌گذاری بالا در فناوری و آموزش کارکنان به منظور استفاده بهینه از این سیستم‌ها، از جمله این چالش‌ها هستند. با پیشرفت فناوری و افزایش تقاضای مسافران برای تجربه‌های نوین، انتظار می‌رود کشتی‌های کروز هوشمند در سال‌های آینده رشد بیشتری داشته باشند و به یک گزینه محبوب برای گردشگری تبدیل شوند. این کشتی‌ها نه تنها بهینه‌سازی تجربه سفر را در نظر دارند، بلکه تلاش می‌کنند تا با رویکردهای پایدار به حفظ محیط‌زیست کمک کنند.

شکل ۲-۱- فناوری‌های مختلف کشتی‌های کروز هوشمند

کشتی‌های کروز هوشمند، نمونه‌ی بارزی از ارتباط میان سفر لوکس و نوآوری شهری هستند. این شاهکارهای شناور، نشان می‌دهند که چگونه فناوری‌های پیشرفته می‌توانند تجربه مسافران را بهبود بخشند. این کشتی‌ها نمایی از آینده‌ای را به نمایش می‌گذارند که در آن نوآوری در هر گوشه از جهان ارتباطی ما به سهولت حرکت می‌کند.

۲-۵- واقعیت مجازی و گردشگری ساحلی و دریایی

واقعیت مجازی به عنوان یک فناوری نوظهور، نقش بسزایی در تغییر و تحول صنعت گردشگری دریایی و ساحلی ایفا کرده است. این فناوری با ارائه تجربیات تعاملی و جذاب، راه‌های تازه‌ای برای بازاریابی و آموزش به وجود آورده و فرصت‌های نوینی برای گردشگران فراهم می‌کند. در دوران پاندمی کووید-۱۹، زمانی که محدودیت‌های سفر به شدت افزایش یافته بود، واقعیت مجازی به یکی از ابزارهای ضروری برای ادامه فعالیت‌های گردشگری تبدیل شد.

سفرهای مجازی امکان بررسی و کشف مقاصد مختلف را بدون نیاز به حضور فیزیکی برای کاربران فراهم می‌آورد. این مساله به گردشگران اجازه می‌دهد تا از نزدیک جاذبه‌های گردشگری، هتل‌ها و فعالیت‌های مختلف را مشاهده کنند و پیش از سفر، انتخاب بهتری داشته باشند. به عنوان مثال، افراد می‌توانند با استفاده از تورهای مجازی، با شرایط یک مقصد آشنا شوند و تجربه‌ای مشابه با سفر حقیقی را تجربه کنند. علاوه بر این، واقعیت مجازی به عنوان یک ابزار آموزشی در صنعت گردشگری نیز قابل استفاده است. کارکنان می‌توانند با استفاده از این فناوری، مهارت‌های خود را بهبود بخشند و آموزش‌های لازم را در یک محیط شبیه‌سازی شده فرا بگیرند. این مساله نه تنها کیفیت خدمات ارائه شده را افزایش می‌دهد، بلکه موجب بهبود تجربه مشتریان نیز می‌گردد. با پیشرفت‌های روزافزون در تکنولوژی‌های واقعیت مجازی و کاهش هزینه‌های تولید محتوا، به نظر می‌رسد سهم این فناوری در صنعت گردشگری به طور قابل توجهی افزایش یابد. در آینده نزدیک، استفاده از واقعیت مجازی می‌تواند تجربیات سفر را برای گردشگران به شیوه‌ای نوین و هیجان‌انگیز تغییر دهد و مرزهای جدیدی در این صنعت بوجود آورد. به همین دلیل، سرمایه‌گذاری و توجه به این فناوری می‌تواند برای فعالان صنعت گردشگری دریایی و ساحلی از اهمیت بسیاری برخوردار باشد.

۲-۶- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

تحولات فناوری در صنعت گردشگری دریایی و ساحلی، بیش از آنکه صرفاً تغییرات ابزاری باشند، نشان‌دهنده یک بازتعریف ساختاری در کل زنجیره تجربه سفر هستند. این فناوری‌ها نه تنها شیوه تعامل گردشگران با محیط‌های ساحلی و دریایی را تغییر داده‌اند، بلکه ساختار مدیریتی مقاصد گردشگری را نیز بازاریابی کرده‌اند. واقعیت افزوده و واقعیت مجازی، به عنوان نمونه‌هایی برجسته از فناوری‌های تجربه‌محور، مرز میان حضور فیزیکی و تجربه دیجیتال را محو می‌کنند و به مسافران امکان می‌دهند قبل از سفر، شناخت عمیقی از مقصد کسب کرده و تصمیمات هوشمندانه‌تری اتخاذ کنند. این موضوع نشان می‌دهد که فناوری‌های نوین، تجربه گردشگری را به فرایندی تعاملی، آموزشی و شخصی‌سازی شده و فراتر از صرف مشاهده و حضور تبدیل کرده‌اند.

در سطح مدیریتی، اینترنت اشیا و تحلیل داده‌های بزرگ، چارچوبی فراهم کرده‌اند که مدیران مقاصد می‌توانند منابع را بهینه تخصیص دهند و پاسخگوی نیازهای متغیر گردشگران باشند. پایش در زمان واقعی سواحل و تجهیزات دریایی، از یکسو به کاهش ازدحام و افزایش ایمنی کمک

می‌کند و از سوی دیگر، به مدیران امکان می‌دهد تأثیرات زیست‌محیطی فعالیت‌های گردشگری را پیش‌بینی و کنترل کنند. این همگرایی میان فناوری و مدیریت عملیاتی، نشان‌دهنده تحولی است که در آن اطلاعات دقیق و به موقع به جای تجربه حسی صرف، مبنای تصمیم‌گیری قرار می‌گیرد. بنابراین فناوری‌های هوشمند نه فقط ابزار ارتقای خدمات، بلکه عاملی تعیین‌کننده در شکل‌دهی سیاست‌های پایدار و حفاظت از محیط‌زیست هستند.

فناوری 5G و ماهواره‌های مدار پایین نیز، با فراهم کردن اینترنت پرسرعت در مناطق دورافتاده دریایی، مفهوم دسترسی به اطلاعات و ارتباطات را دگرگون کرده‌اند. گردشگران اکنون قادرند در طول سفر، به‌صورت لحظه‌ای با خانواده و دوستان ارتباط برقرار کنند، تجربه‌های خود را به اشتراک بگذارند و تصمیمات مسیر سفر را به‌روز و آگاهانه تنظیم کنند. این ظرفیت، تنها محدود به آسایش و رفاه فردی نیست؛ بلکه بازتابی از تغییر رویکرد صنعت گردشگری به سمت پاسخگویی به نیازهای آبی و سفرهای سازی تجربه مسافر است، امری که پیش از این با محدودیت‌های فیزیکی و زیرساختی مواجه بود. کشتی‌های کروز هوشمند، نمونه‌ای ملموس از یکپارچگی فناوری، مدیریت منابع و خدمات لوکس هستند. با بهره‌گیری از حسگرها، هوش مصنوعی و سیستم‌های مدیریت هوشمند، این کشتی‌ها نه تنها تجربه‌ای ایمن و راحت ارائه می‌کنند، بلکه نشان می‌دهند چگونه فناوری می‌تواند مصرف انرژی و منابع آب را بهینه کند و تأثیرات محیط‌زیستی سفر دریایی را کاهش دهد. از دید تحلیلی، این پدیده حاکی از یک نگرش دوگانه است: گردشگری لوکس و مدرن، همزمان می‌تواند با بهره‌گیری از فناوری، به توسعه پایدار و حفاظت از محیط زیست متعهد باشد.

واقعیت مجازی، فراتر از جنبه تفریحی، به‌عنوان یک ابزار بازاریابی و آموزشی، امکان بازنمایی دقیق فرهنگ، تاریخ و اکوسیستم‌های مقصد را فراهم می‌آورد. این فناوری نشان می‌دهد که تجربه سفر دیگر محدود به زمان و مکان فیزیکی نیست؛ بلکه می‌توان با ایجاد تجربه‌های شبیه‌سازی‌شده، آگاهی گردشگران را افزایش داد و آن‌ها را در حفظ محیط و فرهنگ محلی مشارکت داد. بدین ترتیب، فناوری‌های نوین می‌توانند به آموزش غیرمستقیم و تغییر رفتار گردشگران کمک کنند و همزمان، ارزش افزوده‌ای برای صنعت ایجاد نمایند.

این فصل روشن می‌سازد که فناوری‌های تحول‌آفرین، صنعت گردشگری دریایی و ساحلی را وارد مرحله‌ای کرده‌اند که در آن تجربه مسافر، مدیریت مقصد و پایداری محیط‌زیست به هم پیوسته و غیرقابل تفکیک هستند. این تحول، با ایجاد فرصت‌های نوین برای سفرهای سازی خدمات، بهبود ایمنی و مدیریت هوشمند منابع، چارچوبی برای توسعه پایدار ارائه می‌دهد. با این حال، تهدیدات سایبری، نیاز به سرمایه‌گذاری‌های کلان و آموزش نیروی انسانی، همچنان موانعی جدی محسوب می‌شوند که باید در سیاست‌گذاری‌های آتی مدنظر قرار گیرند. به طور کلی، آینده گردشگری دریایی، دیگر صرفاً رقابت بر جاذبه‌ها نیست، بلکه رقابت بر توانایی بهره‌گیری هوشمندانه از فناوری برای خلق تجربه‌ای امن، پایدار و منحصر به فرد است.

فصل سوم:

مطالعات تطبیقی گردشگری
دریایی و ساحلی با رویکرد فناورانه

۳-۱- مقدمه

گردشگری دریایی و ساحلی به عنوان یکی از صنایع کلیدی در توسعه اقتصادی کشورها شناخته می‌شود. این صنعت نه تنها منبع درآمدزایی است، بلکه به بهبود کیفیت زندگی جامعه محلی و حفظ محیط‌زیست نیز کمک می‌کند. با این حال، برای بهبود عملکرد این حوزه در کشور ما، نیاز به رویکردی علمی و نظام‌مند است. مدل‌های موفق گردشگری دریایی و ساحلی در کشورهای پیشرفته و در حال توسعه می‌تواند الگوهای ارزشمندی برای ما فراهم کند. مطالعه تطبیقی این کشورها، زمینه‌ساز درک عمیق‌تری از عواملی است که منجر به موفقیت آن‌ها در این صنعت شده است. به عنوان مثال، کشورهایی مانند چین و امارات با استفاده از استراتژی‌های خاصی در بازاریابی، توسعه زیرساخت‌ها و مدیریت منابع طبیعی، توانسته‌اند گردشگران بسیاری را به سواحل خود جذب کنند. با تحلیل و بررسی این تجربیات، می‌توان به شناسایی نقاط قوت و ضعف خود پرداخته و شیوه‌های کارآمد را در بومی‌سازی به کار ببریم. این اقدام نه تنها منجر به رشد گردشگری دریایی و ساحلی می‌شود، بلکه می‌تواند به بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی جوامع محلی نیز کمک کند. انجام مطالعات تطبیقی می‌تواند فرصتی مناسب برای جبران زمان از دست رفته و تسریع در فرآیند توسعه گردشگری دریایی در سواحل کشورمان باشد. با بهره‌گیری از تجربیات کشورهای موفق، می‌توان به آینده‌ای روشن و پایدار در این صنعت دست پیدا کرد.

۳-۲- گردشگری دریایی و ساحلی کشورهای پیشرو

این مطالعه نشان می‌دهد که مدیریت کشورهای چین، امارات، تونس و ترکیه در حوزه گردشگری دریایی و ساحلی، هر یک با ویژگی‌های خاص خود، نقشی مهم در توسعه این نوع گردشگری ایفا کرده‌اند. تحلیل تطبیقی این کشورها می‌تواند به درک عمیق‌تری از عوامل موفقیت و چالش‌های موجود در این زمینه کمک کرده و زمینه‌ساز توسعه راهکارهای نوآورانه برای بهبود و گسترش گردشگری دریایی و ساحلی باشد.

کشور چین با سواحل وسیع و جذابیت‌های طبیعی، توجه گردشگران را به خود جلب کرده است. این کشور با سرمایه‌گذاری‌های کلان در زیرساخت‌ها و ارائه خدمات مدرن، به یکی از مقاصد اصلی گردشگری دریایی تبدیل شده است. امارات متحده عربی، به ویژه دبی و ابوظبی، با ترکیب مدرنیته و فرهنگ غنی عربی، تجربه‌ای منحصر به فرد از گردشگری ساحلی را ارائه می‌دهد. سواحل شنی سفید و امکانات تفریحی فراوان، باعث شده است که این کشور به مقصدی محبوب برای گردشگران بین‌المللی تبدیل شود. همچنین تونس نیز با سواحل زیبای مدیترانه‌ای و تاریخ غنی فرهنگی، به عنوان مقصدی جذاب در شمال آفریقا شناخته می‌شود. جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی این کشور همراه با سواحل کم‌نظیر، گردشگران را از نقاط مختلف جهان به سوی خود می‌کشاند. همچنین ترکیه، با تاریخ باستانی و سواحل زیبا، همواره یکی از مقاصد محبوب گردشگری دریایی بوده است.

۳-۲-۱- کشور چین

کشور چین با داشتن سواحل طولانی و سرزمین‌های جزیره‌ای، بیش از ۳۰۰ سایت گردشگری دریایی را در خود جای داده است. مکان‌های تفریحی در حال گسترش هستند و شامل ورزش‌های آبی، استراحتگاه‌های گردشگری و تفریحات زیر آب می‌شوند. در دهه ۱۹۹۰، گردشگری در چین به سرعت توسعه یافت. در دوره ۱۹۹۳ تا ۱۹۹۵، هزینه‌های گردشگران خارجی و درآمدهای ارزی از گردشگری به ترتیب در رتبه‌های نهم و دهم جهان قرار داشتند. گردشگری دریایی نیز در این دوره پیشرفت سریع‌تری را تجربه کرد. در سطح ملی، گردشگری در مقام سوم اقتصاد دریایی قرار داشت. درآمد حاصل از گردشگری دریایی در سال‌های ۱۹۹۳، ۱۹۹۴ و ۱۹۹۵ به ترتیب ۱۳۸،۳۴، ۳۲۱،۶ و ۳۶۴،۷۶ یوان برآورد شد. در سال ۱۹۹۷، بیش از ۱۰ میلیون گردشگر خارجی از سایت‌های گردشگری دریایی بازدید کردند. سازمان ملل سال ۱۹۹۸ را به عنوان سال بین‌المللی اقیانوس اعلام کرد و به همین مناسبت، اداره کل گردشگری چین برنامه‌های سالانه‌ای مانند بازدید از چین و تور کشور چین را در نظر گرفت.

یکی از مهم‌ترین سایت‌های گردشگری دریایی چین در سانیا در هینان واقع شده است. به منظور ترویج گردشگری زیر آب، یک زیردریایی گردشگری ساخته شده است. این زیردریایی که به طور بومی طراحی و ساخته شده، قابلیت حمل ۴۰ مسافر را تا عمق ۵۰ متر دارد. گردشگران در این زیردریایی یک ساعت به تماشای صخره‌های مرجانی، ماهی‌های گرمسیری و سایت‌های حیات

دریایی می‌پردازند. توسعه‌دهندگان گردشگری دریایی چین شروع به ساخت پارک‌های موضوعی کرده‌اند. پس از هجده ماه تعمیرات، ناو هواپیما بر روسی مینکس که از خدمت خارج شده بود، به یک جاذبه گردشگری در شنزن تبدیل شده است. شرکت بین‌المللی گردشگری SZ، که مالک این ناو است، از این توسعه ابراز خوشبینی کرده است. معاون مدیر این شرکت اعلام کرده است که مینکس و دو سایت دیگر در این منطقه به بخشی مهم از استراحتگاه طلایی شرق تبدیل خواهند شد. علاوه بر سانیا، چندین سایت گردشگری دیگر در سواحل چین نیز وجود دارد. در استان هینان، شرکت توسعه گردشگری هینان هویشیان با سرمایه‌گذاری خصوصی، پارک دنیای دریایی گرمسیری را توسعه داده است که به عنوان یک مرکز مهم گردشگری دریایی شناخته می‌شود. به همین ترتیب، جزایر ژووشان با ۳ میلیون گردشگر، هم از داخل و هم از خارج، تقریباً سه برابر جمعیت محلی را جذب کرده است. این منطقه با بیش از هزار جاذبه طبیعی، بیش از پنجاه برنامه گردشگری مانند حمام‌های آب دریا، موج‌سواری و ماهی‌گیری را ارائه می‌دهد.

همچنین، گردشگری دریایی و ساحلی در چین به عنوان یکی از حوزه‌های کلیدی اقتصاد دریا در دو دهه اخیر شاهد رونق و گسترش بی‌سابقه‌ای بوده است. اصلاحات و آزادسازی‌های اقتصادی که از پایان دهه ۱۹۷۰ آغاز شد، زمینه‌ساز تغییرات اساسی در ساختار جامعه چینی و در نتیجه، افزایش تعداد گردشگران داخلی و خارجی شده است. ظهور طبقه متوسط ثروتمند و کاهش محدودیت‌های سفر به خصوص توسط مقامات چینی، بر اساس آمارهای ارائه شده، تعداد گردشگران داخلی را از حدود ۲۷۵ میلیون نفر در سال ۱۹۹۱ به ۲/۶ میلیارد نفر در سال ۲۰۲۱ افزایش داد که نشان از افزایش بالغ بر ۹ برابری دارد. همچنین، درآمد حاصل از گردشگری داخلی از ۳ میلیارد دلار به ۳۰۰ میلیارد دلار رسیده که افزایشی معادل با ۹۶ برابر است. امروزه چین به یکی از پر بازدیدترین مقاصد گردشگری در جهان تبدیل شده است. با اعزام بیش از ۱۵۰ میلیون گردشگر به خارج از کشور و استقبال از گردشگران بین‌المللی، این کشور به عنوان یک بازار هدف جذاب برای تحقیقات و سرمایه‌گذاری کشورهای دیگر شناخته می‌شود. از زمان برگزاری هجدهمین دوره کنگره خلق چین در سال ۲۰۱۲، تغییرات استراتژیک در بخش گردشگری چین ایجاد شده است؛ به گونه‌ای که از تأکید صرف بر ایجاد جاذبه‌های توریستی، به سمت گردشگری همه‌جانبه و تجربه‌های متنوع گردشگری سوق یافته است.

در این راستا، ورود کشتی‌های کروز دریایی به بازار گردشگری چین نیز تحولی مهم به شمار می‌رود. پس از سال‌ها تردید مقامات چینی در این زمینه، اولین کشتی کروز پنج ستاره با ظرفیت ۹۳۰ مسافر در اکتبر ۲۰۲۱ از بندر شنزن به مقصد گردشگری ۸ روزه در آب‌های دریای جنوب چین عزیمت کرد. این کشتی به طور مشترک توسط خطوط کروز وایکینگ و گروه بازرگانی چین مدیریت می‌شد که نشانه‌ای از تغییرات خیره‌کننده در صنعت گردشگری و کروز دریایی چین است. با این حال، چالش‌هایی نیز در روزهای اولیه فعالیت کشتی‌های کروز در چین به وجود آمد. زیرساخت‌های ضعیف، پایانه‌های کوچک برای پذیرش کشتی‌های بزرگ و تسلط شرکت‌های

خارجی بر این بخش از جمله موانع اصلی بود. دولت چین که نگران سلطه شرکت‌های خارجی در صنعت گردشگری کروز بود، تلاش کرد تا با تکیه بر توسعه ساخت کشتی‌های کروز، گام‌های بلندی در جهت خودکفایی بردارد. در این راستا در سال ۲۰۰۸، دستورالعمل‌های توسعه بخش کروز داخلی چین تصویب گردید که به دنبال تقویت زیرساخت‌ها و توانمندسازی بازار گردشگری کروز داخلی بود. دولت چین در سال‌های اخیر توجه خاصی به بخش گردشگری کروز نشان داده است که این امر به موازات علاقه فزاینده عمومی به سفرهای دریایی، به توسعه سریع این بخش منجر شده است. آغاز سفرهای دریایی کروز در چین به سال ۲۰۱۱ بازمی‌گردد. زمانی که ۸۷ هزار مسافر چینی برای نخستین بار تجربه سفر دریایی را کسب کردند. این رقم در سال ۲۰۱۸ به ۲،۴ میلیون نفر افزایش یافت و باعث شد چین بعد از ایالات متحده به عنوان دومین کشور بزرگ گردشگری دریایی جهان شناخته شود.

کارشناسان دو دلیل اصلی را برای رشد سریع بخش گردشگری کروز در چین مطرح می‌کنند. اولین دلیل، تجربه‌های بدیع سفرهای بین‌المللی برای اکثر چینی‌ها است. سفرهای دریایی کروز به عنوان یک نقطه ورود نسبتاً آسان به دنیای سفرهای بین‌المللی معرفی می‌شود و این به چینی‌ها این امکان را می‌دهد که به سادگی و با راحتی بیشتری سفر کنند. دلیل دوم، مناسب بودن سفرهای تفریحی کروز برای مدیریت سفرهای گروهی است که همواره برای دولت و خانواده‌های چینی اهمیت بالایی دارد. در دهه ۱۹۹۰، تنها مجوزهای خروج از کشور به صورت گروهی و برای مقاصد تأیید شده صادر می‌شد. اگرچه این سیاست در طول زمان تعدیل شده است، اما سنت سفرهای گروهی همچنان پابرجا مانده است. به طوریکه در سال ۲۰۱۸، ۵۰ درصد از کل مسافران چینی به خارج از کشور در قالب تورهای گروهی سفر کردند. به علاوه، اقتصاد گردشگری ساحلی و دریایی چین در سال‌های اخیر رونق قابل توجهی یافته است. ارزش اقتصادی این بخش از ۱۴۷ میلیارد یوآن در سال ۲۰۰۲ به بیش از ۱۸۰۰ میلیارد یوآن در سال ۲۰۱۹ افزایش یافته است. این رشد ۱۲ برابری در سایه سیاست‌هایی که پیش از این به آن‌ها اشاره شد، صورت گرفته است. به عنوان نمونه در شهر شیامن، ارزش اقتصادی مستقیم گردشگری ساحلی بیش از ۱۰ میلیارد یوآن بوده و معادل ۲،۱۱ درصد از تولید ناخالص داخلی این شهر را تشکیل می‌دهد. در نتیجه، توسعه گردشگری کروز در چین، نه تنها به دلیل علاقه عمومی و حمایت‌های دولتی، بلکه به خاطر ایجاد فرصت‌های جدید و تجربه‌های منحصر به فرد برای مسافران بوده است. این روند نشان‌دهنده یک تغییر عمیق در الگوهای سفر چینی‌ها و همچنین رشد بالای اقتصاد گردشگری در کشور است و آینده روشنی برای این بخش پیش‌بینی می‌شود.

همچنین برنامه‌های توسعه‌ای که در سیزدهمین و چهاردهمین دوره توسعه اقتصادی کشور تصویب شده‌اند، نشان‌دهنده عزم راسخ چین برای ساخت زیرساخت‌هایی با قابلیت پذیرش کشتی‌های کروز و جذب گردشگران دریایی است. این رویکرد نه تنها به دنبال افزایش تعداد گردشگران داخلی و خارجی است، بلکه به عنوان یک استراتژی کلیدی در راستای توسعه زنجیره ارزش کروز دریایی

و ایجاد فرصت‌های شغلی بررسی می‌شود. در این راستا، طرح ملی چیدمان بنادر کروز که در سال ۲۰۱۵ توسط وزارت حمل‌ونقل چین منتشر گردید، به‌دنبال ایجاد و توسعه ۱۲ بندر مسافری و ۳ بندر خانه کروز است. این طرح به‌وضوح نشان می‌دهد که چین به‌دنبال ایجاد زیرساخت‌های لازم برای پذیرش کشتی‌های کروز با ظرفیت بالا و ارائه خدمات مرتبط با آن‌ها می‌باشد. افزایش تعداد این بنادر نه تنها به معنای افزایش توانایی لجستیکی و پذیرش مسافران است، بلکه باعث رونق اقتصادی و بهبود صنعت گردشگری در مناطق مربوطه خواهد شد. براساس آمار موجود، در سال ۲۰۲۰ بیش از ۳۸ هزار فروند شناور تفریحی و یات در چین فعالیت داشته‌اند و پیش‌بینی می‌شود که این عدد تا سال ۲۰۲۵ به ۱۶۳ هزار فروند افزایش یابد. چنین رشدی در تعداد شناورهای کروز به خوبی نشان‌دهنده علاقه‌مندی مردم به گردشگری دریایی است و بیانگر پتانسیل بسیار بالای این صنعت در چین می‌باشد. همچنین وجود بیش از ۱۱۰ مارینا با ظرفیت پهلودهی ۱۳ هزار شناور در کشور چین، نقطه قوت دیگری برای توسعه گردشگری کروز محسوب می‌شود.

چین به‌طور معناداری نه تنها در جذب گردشگران داخلی و خارجی فعالیت می‌کند، بلکه با ایجاد زمینه‌های لازم برای انتقال فناوری در ساخت کشتی‌های کروز، به‌دنبال ارتقاء سطح کیفی و کمی این صنعت نیز است. این رویکرد می‌تواند به ایجاد شغل‌های جدید، افزایش سرمایه‌گذاری و توسعه پایدار در این بخش کمک کند. در نهایت، ترکیب این عوامل با یکدیگر، نشان‌دهنده عزم جدی چین در تبدیل شدن به یکی از مقاصد اصلی گردشگری کروز در سطح جهانی است. با توجه به زیرساخت‌های در حال رشد و فرصت‌های بی‌نظیری که در این بخش وجود دارد، انتظار می‌رود که چین به یکی از قطب‌های گردشگری کروز تبدیل شود و در نهایت، این امر به رشد اقتصادی پایدار در این کشور منجر گردد.

۳-۲-۲- کشور امارات

بخش گردشگری در امارات متحده عربی به عنوان یکی از ارکان اصلی اقتصاد این کشور از دیرباز شناخته می‌شود. این صنعت نه تنها به تنوع اقتصادی کمک شایانی کرده، بلکه به عنوان یک منبع مهم درآمد و اشتغال نیز عمل می‌کند. گردشگری مبتنی بر طبیعت و تجربیات بومی، بخش گسترده‌ای از این صنعت را تشکیل می‌دهد و شامل سفرهای سازماندهی شده به صحرا، کوهستان و مناطق ساحلی است. فعالیت‌های مبتنی بر آب نظیر غواصی نیز از دیگر جذابیت‌های این بخش محسوب می‌شود. در سال‌های اخیر، توسعه اکوتوریسم و تلاش برای ارائه تجربیات لوکس با کمترین تأثیر بر محیط‌زیست به طور فزاینده‌ای مورد توجه قرار گرفته است. این تحول نشان‌دهنده توجه بیشتر به پایداری و حفظ منابع طبیعی در صنعت گردشگری است. بر اساس آمارها، این بخش در سال‌های اخیر بیش از ۱۰ درصد از تولید ناخالص داخلی امارات را تشکیل می‌دهد. همچنین، با توجه به جذابیت بالای این کشور به عنوان یک مقصد لوکس، مسافران خارجی نیز تأثیر بسزایی در رشد اقتصادی امارات داشته‌اند. به‌گونه‌ای که در سال ۲۰۱۹، گردشگران خارجی نزدیک به ۴۰

میلیارد دلار در این کشور هزینه کردند. اگرچه بخش گردشگری در سال‌های اخیر با بحرانی همچون پاندمی کووید-۱۹ مواجه شده است، اما پیش‌بینی‌ها نشان می‌دهد که این صنعت به سرعت در حال بازسازی است. با توجه به آمارهای موجود، انتظار می‌رود که صنعت گردشگری در امارات، تا سال ۲۰۲۲ یا ۲۰۲۳ به سطوح پیشین خود برگردد. تأثیر مستقیم این بخش بر اشتغال و تولید ناخالص داخلی کشور، نشان‌دهنده اهمیت آن در فرآیند اقتصادی است. در سال ۲۰۲۴، سهم گردشگری از تولید ناخالص داخلی امارات به ۲۳۶ میلیارد درهم رسیده و ۸۳۳ هزار شغل را به خود اختصاص داده است. هزینه کرد گردشگران بین‌المللی در سال ۲۰۲۳ با رشد ۴۰ درصدی به ۱۷۵ میلیارد درهم رسیده و پیش‌بینی می‌شود در سال ۲۰۲۴ این رقم با رشد ۱۰ درصدی به ۱۹۲ میلیارد درهم برسد. در این بخش گسترده، گردشگری ساحلی و دریایی سهم قابل توجهی دارد. ارزش امکانات ساحلی و دریایی به ویژه در ابوظبی مشهود است، جایی که دارایی‌های مرتبط با سواحل بین ۴۶۱ تا ۷۷۰ میلیون دلار برای ساکنان ارزش آفرینی داشته است. این ارزش‌گذاری شامل مزایای ناشی از استفاده تفریحی، هزینه‌های گردشگران و خدمات اکوسیستمی این مناطق ساحلی می‌شود. مفهوم «اقتصاد آبی» نیز فعالیت‌های اقتصادی مرتبط با استفاده پایدار از منابع اقیانوسی و ساحلی را دربرمی‌گیرد. در امارات، این شامل گردشگری دریایی، عملیات بندری، املاک ساحلی تجاری و مسکونی، شیلات و صنایع دریایی مرتبط می‌شود. این اقتصاد آبی برای حفظ و تنوع بخشیدن به رشد اقتصادی حیاتی است، چرا که حفاظت زیست‌محیطی را با توسعه اقتصادی ترکیب می‌کند. با سرمایه‌گذاری در گردشگری دریایی و بخش‌های مرتبط، امارات ضمن ایجاد درآمد، اشتغال و فرصت‌های سرمایه‌گذاری، پایداری بلندمدت مناطق ساحلی خود را تضمین می‌کند. این عناصر به خوبی نشان می‌دهند که چگونه فعالیت‌های گردشگری ساحلی، دریایی و کلی امارات با سلامت اقتصادی و استراتژی‌های رشد کشور درهم تنیده شده‌اند و اهمیت تعادل بین توسعه بخشی و مدیریت پایدار را برجسته می‌سازند.

به طور کلی، بخش گردشگری امارات متحده عربی نه تنها به عنوان منبع درآمدی قابل توجه، بلکه به عنوان عاملی نوآور و پویا در توسعه پایدار اقتصادی کشور مورد توجه قرار دارد. این صنعت با ارائه تجربیات منحصر به فرد، علاوه بر جذب سرمایه‌های خارجی، می‌تواند به حفاظت از محیط‌زیست و تنوع‌یستی نیز کمک شایانی کند. در آینده، بهره‌گیری از فرصت‌های موجود در این بخش و تمرکز بر سطوح بالای خدمات و کیفیت، می‌تواند راهگشای توسعه پایدار بازار گردشگری در این کشور باشد. بطور خاص، گردشگری دریایی و ساحلی در امارات متحده عربی یکی از بخش‌های کلیدی صنعت گردشگری این کشور است که هر ساله با سرمایه‌گذاری‌های کلان، رشد چشمگیری را تجربه می‌کند. امارات با استفاده از سواحل بی‌نظیر، بنادر پیشرفته و استراتژی‌های هدفمند، توانسته موقعیت خود را به عنوان یکی از مقاصد اصلی گردشگری دریایی و ساحلی در جهان تثبیت کند. این کشور با ایجاد امکانات پیشرفته‌ای مانند بنادر تفریحی، مراکز غواصی و تورهای قایق‌سواری لوکس، محبوبیت زیادی در این زمینه دارد.

شهر پیشرفته دوبی، از جمله مقاصد اصلی کشتی‌های کروز است. بندر میناء راشد در دبی یکی از بزرگ‌ترین بنادر مسافری جهان محسوب می‌شود که در سال‌های اخیر میلیون‌ها مسافر را میزبانی کرده است. همچنین دو منطقه راس الخیمه و ابوظبی نیز در ارائه امکانات ساحلی و تورهای دریایی لوکس پیشرو هستند. ابوظبی با پروژه‌هایی مانند یاس مارینا جذابیت زیادی برای گردشگران دریایی دارد.

شکل ۳-۱- بندر میناء راشد دبی

امارات قصد دارد تا سال ۲۰۳۱ تعداد گردشگران دریایی و ساحلی را با رشد سالانه ۷ درصدی به ۳۹ میلیون نفر برساند. برنامه افزایش تعداد هتل‌ها و اقامتگاه‌ها از ۱۲۶ هزار اتاق در سال ۲۰۱۹ به ۲۵۱ هزار اتاق تا سال ۲۰۳۱ در دستور کار قرار گرفته است.

۱. دلایل موفقیت گردشگری در امارات را می‌توان به موارد زیر خلاصه کرد:
۲. سرمایه‌گذاری‌های کلان در زیرساخت‌های مدرن؛
۳. تبلیغات بین‌المللی گسترده و کمپین‌های هدفمند؛
۴. استفاده از فناوری‌های پیشرفته برای ارتقای تجربه گردشگری.

این اطلاعات نشان‌دهنده برنامه‌ریزی استراتژیک و سرمایه‌گذاری مداوم امارات در حوزه گردشگری دریایی و ساحلی است که نقش مهمی در جذب گردشگران و توسعه اقتصادی این کشور ایفا می‌کند.

آمار و ارقام کلیدی در حوزه گردشگری کشور امارات را می‌توان به موارد زیر خلاصه نمود:

۱- درآمدزایی و رشد اقتصادی:

امارات در سال ۲۰۲۳ حدود ۳۰ میلیارد دلار از طریق گردشگری بین‌المللی درآمد داشت که سهم قابل توجهی از آن از گردشگری دریایی و ساحلی بوده است. در سه‌ماهه اول ۲۰۲۳، موسسات هتل‌ها بیش از ۱۲,۲ میلیارد درهم درآمد کسب کردند که رشد ۷ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل را نشان می‌دهد. بر اساس تخمین شورای جهانی سفر و گردشگری، بخش گردشگری ۶۴,۴ میلیارد دلار به تولید ناخالص داخلی این کشور در سال ۲۰۲۴ کمک خواهد کرد.

۲- جاذبه‌های دریایی و ساحلی:

دبی و ابوظبی مهم‌ترین مراکز گردشگری دریایی هستند. فعالیت‌هایی نظیر تورهای کشتی‌های لوکس، ورزش‌های آبی، ماهیگیری و غواصی از جاذبه‌های محبوب گردشگران هستند.

جزیره یاس در ابوظبی، یکی از مراکز تفریحی و ورزشی دریایی بزرگ، میزبان رویدادهای بین‌المللی مانند مسابقات فرمول یک است.

گردشگری ساحلی امارات شامل سواحل عمومی معروفی مانند ساحل سعیدیات و ساحل کورنیش در ابوظبی، پارک ساحلی الممزر در دبی، ساحل خورفکان در شارجه و نخل جمیرا در دبی است که به دلیل شن‌های بکر و فرصت‌های تفریحی شهرت دارند. شبه‌جزیره مسندم و فجیره در ساحل شرقی با منظره‌های خیره‌کننده، غواصی و قایق‌سواری با کشتی‌های سنتی، آبنسنگ‌های مرجانی غنی و حیات دریایی، بازدیدکنندگان را جذب می‌کنند.

۳- زیرساخت‌ها و رویدادها:

بنادر پیشرفته و امکانات گردشگری لوکس مانند اسکله‌های تفریحی و خدمات کشتی‌های کروز از نقاط قوت این صنعت هستند. فرودگاه دبی در سال ۲۰۲۳ به عنوان شلوغ‌ترین فرودگاه بین‌المللی شناخته شد که از اهمیت جذب گردشگران حکایت دارد. برگزاری نمایشگاه‌هایی چون اکسپو ۲۰۲۰ دبی و جشنواره‌های خرید نقش مهمی در افزایش جذابیت امارات داشته است.

۴- توسعه پایدار:

اکوسیستم‌های ساحلی امارات با فشارهای ناشی از توسعه ساحلی، آلودگی، تغییرات آب‌وهوایی و فعالیت‌های تفریحی مواجه هستند که منجر به تخریب زیستگاه‌ها، از دست دادن گونه‌ها، آسیب به آبنسنگ‌های مرجانی و فرسایش ساحلی شده‌است. آب‌های کم‌عمق، گرم و بسیار شور خلیج فارس نیز استرس محیطی اضافی بر حیات دریایی وارد می‌کند. در پاسخ به این چالش‌ها، مقامات و سازمان‌های امارات به‌طور فعال در حال پیشبرد گردشگری پایدار و حفاظت از محیط زیست دریایی هستند. از جمله این اقدامات می‌توان به ایجاد مناطق حفاظت‌شده دریایی، پروژه‌های گسترده احیای جنگل‌های حرا و توسعه نوآورانه

آبسنگ‌های مرجانی مانند پروژه دبی ریف اشاره کرد که هدف آن ایجاد بزرگ‌ترین آبسنگ مصنوعی جهان برای افزایش تنوع زیستی و انعطاف‌پذیری اکوسیستم است. همچنین امارات برنامه‌های استراتژیک پایدارسازی برای کاهش زباله‌های پلاستیکی و گواهینامه «مهر گردشگری پایدار دبی» برای ترویج روش‌های دوستدار محیط زیست در صنعت گردشگری را راه‌اندازی کرده‌است. سازمان‌هایی مانند امارات طبیعت-صندوق جهانی طبیعت و نهادهای دولتی در تدوین سیاست‌هایی برای ادغام اصول اقتصاد آبی پایدار در گردشگری همکاری می‌کنند تا از حفاظت از تنوع زیستی و توسعه اجتماعی-اقتصادی پایدار حمایت کنند. بطور کلی، برنامه‌های امارات برای توسعه بیشتر این بخش شامل گسترش ظرفیت‌های بنادر، ارتقاء خدمات کشتی‌های کروز و ایجاد مراکز جدید گردشگری ساحلی است. این کشور با ترکیب جاذبه‌های سنتی و مدرن از جمله مراکز تاریخی، بازارها و امکانات مدرن، گردشگری را به یکی از ارکان اصلی اقتصاد خود تبدیل کرده است.

۳-۲-۳- کشور تونس

کشور تونس، یکی از جذاب‌ترین مقاصد گردشگری دریایی و ساحلی در منطقه مدیترانه، دارای طبیعت بکر، معماری تاریخی و خدمات گردشگری متنوع است که سالانه میلیون‌ها گردشگر را جذب می‌کند. جنبه‌های مهم گردشگری دریایی و ساحلی تونس به موارد زیر خلاصه می‌شوند.

سواحل زیبا و امکانات تفریحی تونس

مناطقى مانند الحمامات و سوسه به خاطر آب‌های شفاف، ماسه‌های سفید و امکانات تفریحی مشهور هستند. این مناطق برای ورزش‌های آبی مانند قایق‌سواری، غواصی و شنا جذابیت زیادی دارند. همچنین، دهکده‌ی تاریخی و زیبای سیدی بوسعید، با خانه‌های آبی و سفید در کنار سواحل، یکی از نمادهای گردشگری تونس است که ترکیبی از زیبایی طبیعت و معماری سنتی ارائه می‌دهد.

شکل ۳-۲- ساحل قنطاوی، یکی از مقاصد گردشگری لوکس تونس

دریادرمانی (تالاسوتراپی)

تونس به‌عنوان یکی از مقاصد پیشروی جهانی در زمینه تالاسوتراپی شناخته می‌شود. تالاسوتراپی شکلی تخصصی از درمان است که از خواص درمانی آب دریا، گیاهان دریایی، گل و مواد معدنی دریایی برای ارتقای سلامت و تندرستی استفاده می‌کند. این روش درمانی، منابع طبیعی دریایی را با تکنیک‌های مدرن سلامتی ترکیب می‌کند تا طیفی از خدمات مانند ماساژهای درمانی، حمام‌های غنی از مواد معدنی، هیدروتراپی و اسکراب بدن را ارائه دهد که به بهبود گردش خون، کاهش استرس و کمک به بهبودی از بیماری‌های مختلف معروف هستند. خط ساحلی مدیترانه‌ای این کشور، به‌ویژه در مناطق توریستی محبوب مانند حمامات و منطقه قَرْنَط، میزبان بسیاری از هتل‌های ساحلی و مراکز تخصصی تالاسوتراپی است که این خدمات سلامت‌محور را ارائه می‌دهند. این مراکز اغلب مجهز به امکانات مدرن بوده و توسط متخصصان آموزش‌دیده اداره می‌شوند تا اطمینان حاصل شود که بازدیدکنندگان تحت نظارت پزشکی، درمان‌های باکیفیتی دریافت می‌کنند. تالاسوتراپی در تونس ریشه در سنتی دیرینه دارد که به دوران کارتاژها و رومی‌ها بازمی‌گردد؛ زمانی که فواید درمانی دریا شناخته شده و مورد استفاده قرار می‌گرفت. این میراث تاریخی، غنای فرهنگی و اصالتی منحصر به فرد به تجربه تالاسوتراپی می‌بخشد و جذابیت آن را برای گردشگران افزایش می‌دهد. این بخش از گردشگری، مشتریان متنوعی را جذب می‌کند؛ علاوه بر گردشگران تفریحی که به دنبال آرامش و تجدید قوا هستند، گردشگران پزشکی نیز به‌طور خاص برای بهره‌مندی از اثرات درمانی آب‌درمانی به تونس سفر می‌کنند. رشد مراکز تالاسوتراپی و اسپاها، بلندپروازی تونس برای تبدیل شدن به یک قطب گردشگری سلامت را تقویت کرده و سهم قابل توجهی در اقتصاد گردشگری این کشور دارد. به‌طور کلی، صنعت تالاسوتراپی ترکیبی از تاریخ، طبیعت و علم سلامت مدرن است که تونس را در نقشه جهانی آب‌درمانی متمایز می‌کند.

امکانات تفریحی و فعالیت‌ها

ورزش‌های آبی: اسکی روی آب، جت‌اسکی، و قایق‌سواری در سواحل مدیترانه رایج هستند.

کافه‌گردی: در مکان‌هایی مانند سیدی بوسعید، کافه‌های مشهور با چشم‌انداز زیبای دریا و خلیج تونس میزبان گردشگران‌اند.

محبوبیت جهانی

تونس با ترکیب سواحل زیبا، آثار باستانی و زیرساخت‌های گردشگری، در سال ۲۰۲۳ پذیرای بیش از ۹ میلیون گردشگر بوده است و پیش‌بینی می‌شود که این رقم در سال ۲۰۲۴ افزایش یابد.

برنامه‌های ویژه‌ای برای توسعه مناطق ساحلی و جذب گردشگران بین‌المللی در نظر گرفته شده است. گردشگری تونس در سال ۲۰۲۴ به طور قابل توجهی رشد کرده و نقش مهمی در اقتصاد این کشور دارد. در نیمه اول سال ۲۰۲۴، بیش از ۴,۷۵ میلیون گردشگر به تونس سفر کردند که این تعداد نشان‌دهنده رشد ۴,۵ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۳ و ۶ درصدی نسبت به سال ۲۰۱۹ (پیش از پاندمی) است. انتظار می‌رود تعداد کل گردشگران تا پایان سال ۲۰۲۴ به ۱۰ میلیون نفر برسد. گردشگران الجزایری نقش قابل توجهی در افزایش آمار داشتند و در سال ۲۰۲۳ بیش از ۳ میلیون نفر از این کشور به تونس سفر کردند. همچنین، بازارهای اروپایی مانند فرانسه، آلمان، و ایتالیا همچنان سهم بزرگی از گردشگری تونس را به خود اختصاص داده‌اند. درآمدهای حاصل از گردشگری در پنج ماه نخست سال ۲۰۲۴ با رشد ۷,۸ درصدی به ۲,۱۴۳ میلیارد دینار رسید. این افزایش نشان‌دهنده تأثیر مثبت بهبود شرایط جهانی و تقویت تقاضای گردشگری داخلی و خارجی است. میزان اشغال هتل‌ها در فصل‌های پرتقاضا به ۱۰۰ درصد رسیده است. این افزایش بیانگر موفقیت در جذب گردشگران و ارائه خدمات به آنهاست. دولت تونس به دنبال تنوع‌بخشی به فعالیت‌های گردشگری است و علاوه بر گردشگری ساحلی، روی جذب گردشگرانی علاقه‌مند به طبیعت‌گردی، گردشگری کوهستانی و فرهنگی سرمایه‌گذاری می‌کند.

شکل ۳-۳- شهر رنگارنگ سیدی بو سعید

۳-۲-۴- کشور ترکیه

گردشگری در ترکیه همواره بر تاریخ و فرهنگ غنی این کشور تمرکز داشته است. به‌ویژه جاذبه‌های تاریخی و باستانی آن که از دیرباز مورد توجه گردشگران قرار گرفته است. همچنین، سواحل زیبا و استراحتگاه‌های لوکس در نوار ساحلی دریای اژه و دریای مدیترانه همواره مقصدی محبوب برای گردشگران علاقه‌مند به آرامش و تفریحات ساحلی بوده است. ترکیه با ترکیب این دو ویژگی، به یکی از مقصدهای اصلی گردشگری در جهان تبدیل شده است.

ترکیه در سال‌های اخیر با تغییرات عمده‌ای در جذب گردشگران مواجه شده است. در سال ۲۰۱۴، ترکیه موفق به جذب ۴۲ میلیون گردشگر خارجی شد و در آن زمان به رتبه ششم جهان در جذب گردشگران خارجی دست یافت. این موفقیت به‌طور عمده به دلیل محبوبیت سواحل زیبای ترکیه و جاذبه‌های تاریخی همچون هراکلیس، پاموک‌کاله و کاپادوکیه بود.

با این حال، در پی برخی تحولات سیاسی و مشکلات امنیتی، تعداد گردشگران خارجی ترکیه در سال‌های بعد کاهش یافت. در سال ۲۰۱۵، تعداد گردشگران به ۳۶ میلیون نفر رسید و در سال ۲۰۱۶ این رقم به ۲۵ میلیون نفر کاهش پیدا کرد. این کاهش، به‌ویژه به دلیل بحران‌های سیاسی و تغییرات اجتماعی در منطقه بود. با این حال، از سال ۲۰۱۷ به بعد، ترکیه شاهد بازگشت قابل توجه گردشگران بود. تعداد گردشگران خارجی در سال ۲۰۱۷ به ۳۲ میلیون نفر رسید. از آن زمان، صنعت گردشگری ترکیه به تدریج بهبود یافت و این کشور توانست دوباره محبوبیت خود را در سطح جهانی بازیابد. افزایش توجه به مقاصد جدید گردشگری، توسعه زیرساخت‌های گردشگری و همچنین تمرکز بر امنیت، از جمله عواملی بودند که به بازگشت گردشگران کمک کردند. در سال ۲۰۲۲، ترکیه بیش از ۵۱ میلیون گردشگر خارجی را جذب کرد، که نشان‌دهنده رشد چشمگیر صنعت گردشگری این کشور پس از بحران‌های قبلی بود. این کشور همچنان به یکی از مقصدهای محبوب گردشگری تبدیل شده و انتظار می‌رود که در سال‌های آینده این روند ادامه یابد.

جدول ۳-۱- تعداد گردشگران وارد شده به ترکیه تا سال ۲۰۱۹

رتبه	کشور مبدا	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹
۱	روسیه	۳,۶۴۹,۰۰۳	۸۶۶,۲۵۶	۴,۷۱۵,۴۳۸	۵,۹۶۴,۶۳۱	۷,۰۱۷,۶۵۷
۲	آلمان	۵,۵۸۰,۷۹۲	۳,۸۹۰,۰۷۴	۳,۵۸۴,۶۵۳	۴,۵۱۲,۳۶۰	۵,۰۲۷,۴۷۲
۳	بلغارستان	۱,۸۲۱,۴۸۰	۱,۶۹۰,۷۶۶	۱,۸۵۲,۸۶۷	۲,۳۸۶,۸۸۵	۲,۷۱۳,۴۶۴
۴	بریتانیا	۲,۵۱۲,۱۳۹	۱,۷۱۱,۴۸۱	۱,۶۵۸,۷۱۵	۲,۲۵۴,۸۷۱	۲,۵۶۲,۰۶۵

رتبه	کشور مبدا	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹
۵	گرجستان	۱,۹۱۱,۸۳۲	۲,۲۰۶,۲۶۶	۲,۴۳۸,۷۳۰	۲,۰۶۹,۳۹۲	۱,۹۵۵,۲۵۴
۶	ایران	۱,۷۰۰,۳۸۵	۱,۶۶۵,۱۶۰	۲,۵۰۱,۹۴۸	۲,۰۰۱,۷۴۴	۲,۱۰۲,۸۹۰
۷	اوکراین	۷۰۶,۵۵۱	۱,۰۴۵,۰۴۳	۱,۲۸۴,۷۳۵	۱,۳۸۶,۹۳۴	۱,۵۴۷,۹۹۶
۸	عراق	۱,۰۹۴,۱۴۴	۴۲۰,۸۳۱	۸۹۶,۸۷۶	۱,۱۷۲,۸۹۶	۱,۳۷۴,۸۹۶
۹	هلند	۱,۲۳۲,۴۸۷	۹۰۶,۳۳۶	۸۹۹,۰۰۶	۱,۰۱۳,۶۴۲	۱,۱۱۷,۲۹۰
۱۰	جمهوری آذربایجان	۶۰۲,۴۸۸	۶۰۶,۲۲۳	۷۶۵,۵۱۴	۸۵۸,۵۰۶	۹۰۱,۷۲۳
	مجموع	۳۶,۲۴۴,۶۳۲	۲۵,۳۵۲,۲۱۳	۳۲,۴۱۰,۰۳۴	۳۹,۴۸۸,۴۰۱	۵۱,۸۶۰,۰۴۲

گردشگری دریایی و ساحلی یکی از مهم‌ترین بخش‌های صنعت گردشگری در ترکیه است. این بخش به دلیل موقعیت جغرافیایی ویژه کشور که به سه دریا (دریای اژه، دریای مدیترانه و دریای سیاه) دسترسی دارد، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. سواحل زیبا، آب‌های گرم، تاریخ غنی و امکانات پیشرفته گردشگری در ترکیه، این کشور را به یکی از مقاصد محبوب گردشگران تبدیل کرده است.

شکل ۳-۴- نقشه کشور ترکیه و احاطه سواحل جذاب جهت مقاصد گردشگری دریایی و ساحلی

ترکیه با داشتن سواحل زیبا و چشم‌نواز در هر سه دریای خود، به یکی از جاذبه‌های گردشگری مهم دنیا تبدیل شده است. این سواحل علاوه بر زیبایی‌های طبیعی، امکانات متعددی را برای تفریحات دریایی، غواصی، شنا، ورزش‌های آبی، کشتی‌سواری، پاراگلایدینگ و تفریحات ساحلی دیگر فراهم می‌آورد. ترکیه دارای مناطق متعددی است که هر کدام ویژگی‌های خاص خود را دارند و به مقصدی محبوب برای گردشگران تبدیل شده‌اند. از مهم‌ترین این مناطق می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

استانبول

استانبول به‌عنوان یکی از مهم‌ترین و بزرگ‌ترین شهرهای ترکیه، علاوه بر جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی خود، در زمینه گردشگری دریایی و ساحلی نیز توجه زیادی را به خود جلب کرده است. با توجه به موقعیت جغرافیایی این شهر، که در دو قاره (آسیا و اروپا) قرار دارد و در تنگه بوسفور واقع شده است. در استانبول، چندین منطقه وجود دارد که به‌طور خاص برای تفریحات دریایی و ساحلی مناسب هستند. این شهر از نظر جغرافیایی به دو بخش اروپایی و بخش آسیایی تقسیم می‌شود. سواحل آسیایی استانبول بیشتر به‌عنوان مقصدی آرام‌تر برای گردشگران شناخته می‌شود. این سواحل در زیر بدان اشاره شده است.

- ▶ ساحل کادیکوی: یکی از محبوب‌ترین سواحل استانبول در بخش آسیایی است که علاوه بر داشتن سواحل زیبا، مراکز خرید، رستوران‌ها و کافه‌های مختلف نیز در اطراف آن قرار دارند.
  - ▶ ساحل بورگاز آدا: یکی از جزایر استانبول که به‌خاطر آرامش، سواحل زیبا و طبیعت بکر، مقصدی مناسب برای گردشگران به شمار می‌رود. این جزیره در دریای مرمره واقع شده و دسترسی به آن از طریق قایق‌های مسافبری امکان‌پذیر است.
  - ▶ ساحل یالی‌کوی: یکی از سواحل زیبا در شمال شرقی استانبول که محل مناسبی برای شنا و استراحت در کنار دریا است.
  - ▶ ساحل سولاز: این ساحل در منطقه شیشلی قرار دارد و یکی از مکان‌های محبوب برای شنا و ورزش‌های آبی است.
  - ▶ ساحل فلوریا: این ساحل که در غرب استانبول قرار دارد، یکی از سواحل شنی است که امکانات تفریحی متعددی مانند کافه‌ها و رستوران‌ها را در کنار خود دارد.
  - ▶ ساحل بویوک‌چکمجه: این ساحل که در نزدیکی دریاچه بویوک‌چکمجه واقع شده است، به‌خاطر سواحل شنی و امکانات تفریحی، بسیار محبوب است.
- همچنین تنگه بوسفور که استانبول را به دو بخش آسیایی و اروپایی تقسیم می‌کند، یک جاذبه دریایی بسیار مهم به حساب می‌آید. گردشگران می‌توانند با قایق‌ها و کشتی‌های مسافرتی از تنگه بوسفور عبور کنند و از مناظر فوق‌العاده این تنگه که شامل دیدن برج‌ها، کاخ‌ها و پل‌های استانبول است، لذت ببرند.

شکل ۳-۵- تنگه بوسفور ترکیه

آنتالیا

آنتالیا به عنوان یکی از مشهورترین و پربازدیدترین مقاصد گردشگری ساحلی ترکیه، دارای سواحل شنی طولانی، هتل‌های لوکس و فعالیت‌های مختلف دریایی است. این منطقه از نظر جغرافیایی در سواحل دریای مدیترانه قرار دارد و در سال‌های اخیر تعداد گردشگران آن به طور پیوسته در حال افزایش است.

- ▶ سواحل معروف: ساحل لارا، ساحل کنیالتی، ساحل اولیمپوس.
- ▶ جاذبه‌ها: پارک‌های آبی، غواصی، کشتی‌سواری، سواحل آرام برای استراحت و لذت بردن از طبیعت.

شکل ۳-۶- ساحل آنتالیا، یکی از مقاصد گردشگری ساحلی ترکیه

بودروم

جزیره‌ای در سواحل دریای اژه که به خاطر سواحل جذاب، زندگی شبانه و امکانات تفریحی شناخته شده است. بودروم مقصدی محبوب برای گردشگرانی است که به دنبال ترکیبی از تاریخ، فرهنگ و تفریحات ساحلی هستند.

سواحل معروف: ساحل گومبت، ساحل بارداکچی.

جاذبه‌ها: ورزش‌های آبی، غواصی، کشتی‌سواری و بازدید از آثار تاریخی مانند قلعه بودروم.

مارماریس

مارماریس در سواحل دریای اژه قرار دارد و به خاطر سواحل زیبا، آب‌های شفاف و پوشش گیاهی سرسبز شناخته می‌شود. این منطقه با داشتن تفریحات مختلف دریایی از جمله غواصی، کایاک و کشتی‌سواری، برای گردشگران یک مقصد عالی به شمار می‌رود.

سواحل معروف: ساحل cmeler، ساحل لونگ بیچ.

جاذبه‌ها: پارک‌های آبی، غواصی، ورزش‌های آبی و تورهای کشتی در دریای اژه.

فتحیه

فتحیه در جنوب غربی ترکیه قرار دارد و به خاطر سواحل بی‌نظیر، خلیج‌ها و آب‌های آبی‌رنگ معروف است. این منطقه همچنین دارای جاذبه‌های تاریخی و طبیعی متعددی است که ترکیب آن‌ها با سواحل آرام، تجربه‌ای بی‌نظیر را برای گردشگران به ارمغان می‌آورد.

سواحل معروف: ساحل اولودنیز، ساحل خلیج سیده.

جاذبه‌ها: پاراگلایدینگ، غواصی، شنا و کشتی‌سواری.

همچنین در کنار سواحل اصلی ترکیه، جزایر زیبایی همچون جزیره چشمه، جزیره کارا (کوش آداسی) و جزیره کاس نیز وجود دارند که به خاطر سواحل شنی و امکانات تفریحی آبی، گردشگران زیادی را به خود جذب می‌کنند.

ترکیه در آینده با تکیه بر منابع طبیعی خود، همچنان یکی از مقاصد اصلی گردشگری دریایی و ساحلی در جهان باقی خواهد ماند. با سرمایه‌گذاری در حفظ منابع طبیعی، توسعه گردشگری پایدار و جذب گردشگران از مناطق مختلف دنیا، می‌توان این صنعت را به‌طور مستمر رشد داد. ترکیه به‌عنوان یکی از مقاصد مهم گردشگری دریایی و ساحلی، با ویژگی‌های منحصر به فرد خود، هر ساله میلیون‌ها گردشگر را جذب می‌کند و بخش عمده‌ای از درآمدهای گردشگری خود را از این صنعت کسب می‌کند.

۳-۲-۵- کشور عربستان سعودی

عربستان سعودی با بیش از ۳۰۰۰ کیلومتر ساحل در دریای سرخ و خلیج فارس، به یکی از مقاصد مهم گردشگری دریایی و ساحلی در منطقه خاورمیانه تبدیل شده است. این کشور نه تنها از منابع طبیعی غنی و سواحل بکر برخوردار است، بلکه با توسعه زیرساخت‌ها و سرمایه‌گذاری‌های کلان در این بخش، به دنبال جذب گردشگران بین‌المللی و تقویت اقتصادی از طریق گردشگری است. گردشگری دریایی و ساحلی در عربستان سعودی جزء ارکان اصلی استراتژی توسعه گردشگری این کشور در راستای چشم‌انداز ۲۰۳۰ می‌باشد.

پروژه‌های مهم در گردشگری ساحلی و دریایی عربستان

پروژه نئوم (NEOM): پروژه نئوم یکی از بزرگ‌ترین پروژه‌های توسعه‌ای عربستان سعودی است که در شمال غربی این کشور، در ساحل دریای سرخ واقع شده است. این پروژه با هزینه‌ای بالغ بر ۵۰۰ میلیارد دلار در حال توسعه است و هدف آن تبدیل منطقه‌ای به نام نئوم به یک مقصد لوکس و پیشرفته برای گردشگری، فناوری، و تجارت جهانی است. یکی از بخش‌های مهم این پروژه، توسعه گردشگری دریایی و ساحلی است که در آن از آخرین فناوری‌ها برای حفظ محیط‌زیست و ارائه تجربه‌های منحصر به فرد گردشگری استفاده می‌شود. پیش‌بینی می‌شود که این پروژه تا سال ۲۰۳۰ بیش از پنج میلیون گردشگر جذب کند (جدول ۳-۲).

جدول ۳-۲- زمانبندی اجرای پروژه نئوم عربستان سعودی

اقدامات	زمان‌بندی
رونمایی از پروژه نئوم	۲۰۱۶
تصویب استراتژی‌ها	۲۰۲۰
تکمیل انرژی و سایر زیرساخت‌ها در محل	۲۰۲۱ الی ۲۰۲۲
افتتاح اولین فضای شهری	۲۰۲۳
اسکان ۱۳۰ هزار نفر و بازدید ۱ میلیون نفر گردشگر در سال	۲۰۲۵
اسکان ۱ میلیون نفر و بازدید ۵ میلیون نفر گردشگر در سال	۲۰۳۰

شکل ۳-۷- اکوسیستم نئوم

پروژه سواحل دریای سرخ: این پروژه که در ساحل غربی عربستان سعودی و در کنار دریای سرخ واقع شده است، به عنوان یکی از بزرگ ترین پروژه های گردشگری ساحلی کشور با هدف جذب گردشگران بین المللی و سرمایه گذاری های خارجی طراحی شده است. هدف از این پروژه، تبدیل مناطق ساحلی به مقصدهایی لوکس با امکانات تفریحی و اقامتی مدرن است. این پروژه شامل ساخت جزایر جدید، هتل های پنج ستاره و مناطق غواصی و تفریحات آبی است. پیش بینی می شود که این پروژه، تا سال ۲۰۳۰ بیش از ۴ میلیون گردشگر را جذب کند.

توسعه جده به عنوان مقصد گردشگری دریایی: جده که یکی از شهرهای مهم ساحلی عربستان سعودی است، به عنوان دروازه ورودی گردشگران خارجی به ویژه در زمینه گردشگری دریایی و ساحلی شناخته می شود. این شهر در سال های اخیر پروژه های مختلفی را برای بهبود سواحل، افزایش امکانات تفریحی و جذب گردشگران آغاز کرده است. در سال ۲۰۲۰، بیش از ۳٫۵ میلیون گردشگر از جده بازدید کرده اند. این شهر به ویژه به عنوان مقصدی برای ورزش های آبی، غواصی و گشت و گذار در جزایر و سواحل بکر شناخته می شود.

پروژه جزیره شرما: جزیره شرما که در شمال غربی عربستان سعودی قرار دارد، به عنوان یک مقصد جدید گردشگری ساحلی در حال توسعه است. این جزیره به خاطر موقعیت استراتژیک خود در کنار دریای سرخ و برخورداری از اکوسیستم های زیبا و منحصر به فرد، به عنوان یکی از مقاصد مهم برای گردشگران علاقه مند به طبیعت و اکوتوریسم شناخته می شود. پیش بینی می شود که این جزیره به عنوان یک مقصد گردشگری لوکس و پایدار برای جذب گردشگران بین المللی تا سال ۲۰۲۵ به یکی از مقاصد مهم تبدیل شود.

آمار و ارقام گردشگری ساحلی و دریایی عربستان سعودی

رشد گردشگری دریایی: در سال ۲۰۲۰، عربستان سعودی حدود ۱,۵ میلیون گردشگر خارجی را در سواحل خود پذیرش کرده است. پیش‌بینی می‌شود که این تعداد تا سال ۲۰۳۰ به بیش از ۵ میلیون گردشگر افزایش یابد. طبق برآوردهای رسمی، سهم گردشگری دریایی در صنعت گردشگری این کشور تا سال ۲۰۳۰ به حدود ۱۵ درصد از کل صنعت گردشگری خواهد رسید.

ارزش اقتصادی گردشگری ساحلی: بازار گردشگری ساحلی و دریایی عربستان سعودی در سال ۲۰۲۲ حدود ۳,۲ میلیارد دلار برآورد شده است و پیش‌بینی می‌شود که این رقم تا سال ۲۰۳۰ به ۱۰ میلیارد دلار برسد. این رشد اقتصادی عمدتاً به واسطه پروژه‌های جدید، سرمایه‌گذاری‌های خارجی، و افزایش تمایل گردشگران به مقاصد ساحلی خواهد بود.

تعداد گردشگران در سال‌های آینده: تا سال ۲۰۳۰، عربستان سعودی پیش‌بینی می‌کند که سالانه حدود ۲۵ میلیون گردشگر از سواحل این کشور بازدید کنند. این رشد چشمگیر، به دلیل جذب گردشگران بین‌المللی و توسعه زیرساخت‌ها خواهد بود.

اشتغال‌زایی و توسعه اقتصادی: صنعت گردشگری در عربستان سعودی می‌تواند تا سال ۲۰۳۰ حدود ۱ میلیون شغل جدید ایجاد کند. این شغل‌ها عمدتاً در زمینه‌های مدیریت گردشگری، خدمات میهمان‌داری، ورزش‌های آبی و حفاظت از محیط‌زیست ایجاد خواهند شد. همچنین، این صنعت می‌تواند به‌عنوان یکی از ارکان مهم در رشد اقتصادی عربستان سعودی در راستای چشم‌انداز ۲۰۳۰ قرار گیرد.

گردشگری دریایی و ساحلی در عربستان سعودی در مسیر تحولی عظیم قرار دارد. با توجه به پروژه‌های بزرگی مانند نئوم و توسعه سواحل دریای سرخ، این کشور به‌زودی به یکی از مقاصد اصلی گردشگری در منطقه و جهان تبدیل خواهد شد. علاوه بر این، با توجه به سرمایه‌گذاری‌های زیاد در زمینه زیرساخت‌ها، حفاظت از محیط‌زیست و ایجاد فرصت‌های شغلی، چشم‌انداز صنعت گردشگری ساحلی و دریایی عربستان سعودی بسیار مثبت و روبه‌رشد است.

شکل ۳-۸- بخشی از پروژه گردشگری دریای سرخ عربستان

۳-۲-۶- کشورهای عضو اتحادیه اروپا

صنعت گردشگری ساحلی و دریایی یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصاد آبی اتحادیه اروپا محسوب می‌شود و نقشی محوری در ایجاد رشد اقتصادی و فرصت‌های شغلی دارد. این بخش با ترکیب فعالیت‌های تفریحی، فرهنگی، حمل‌ونقل و خدمات اقامتی در نواحی ساحلی، بخش بزرگی از درآمد و اشتغال در مناطق ساحلی و جزیره‌ای اروپا را تأمین می‌کند. در سال ۲۰۲۳، آمارها نشان می‌دهد که بیش از یک میلیارد و چهارصد میلیون شب اقامت در مراکز اقامتی گردشگری واقع در مناطق ساحلی ثبت شده است. این مراکز شامل هتل‌ها، اقامتگاه‌های تفریحی، سایر محل‌های اقامت کوتاه‌مدت، کمپ‌ها، پارک‌های ویژه کاروان‌های مسافرتی و پارک‌های تریلر بوده‌اند. این میزان نسبت به سال قبل رشد ۶.۴ درصدی را نشان می‌دهد و حتی از رکورد سال ۲۰۱۹، یعنی پیش از همه‌گیری کرونا، حدود ۳.۵ درصد فراتر رفته است.

در میان کشورهای عضو اتحادیه اروپا، اسپانیا با جذب ۳۶۳ میلیون بازدیدکننده در مناطق ساحلی خود بیشترین سهم را داشته است. پس از آن، ایتالیا با ۲۳۸ میلیون و فرانسه با ۱۶۳ میلیون بازدیدکننده در رتبه‌های بعدی قرار دارند. در همین سال، میانگین سهم گردشگران خارجی از کل گردشگری مناطق ساحلی اتحادیه اروپا ۵۷ درصد بوده که نسبت به سال قبل تقریباً سه درصد افزایش داشته است. با این حال، بررسی‌های جزئی‌تر نشان می‌دهد که برخی کشورها توانسته‌اند بسیار بالاتر از این میانگین، گردشگر خارجی جذب کنند. به عنوان نمونه، قبرس با ۹۴ درصد، کرواسی و مالت با ۹۳ درصد و یونان با ۸۶ درصد بالاترین سهم را به خود اختصاص داده‌اند. در مقابل، کشورهایی مانند رومانی با ۳ درصد، آلمان با ۷ درصد و لیتوانی با ۱۵ درصد کمترین سهم را داشته‌اند.

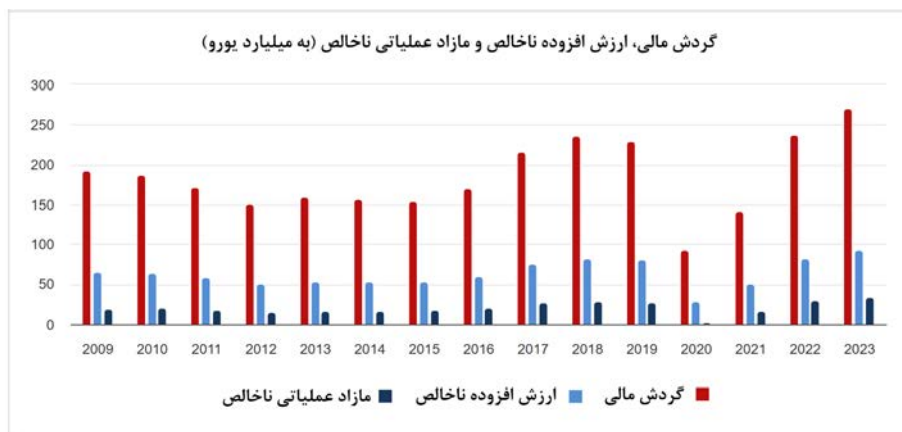
طبقه‌بندی مناطق ساحلی در اروپا و مناطق فراساحلی آن، بر اساس داده‌های شبکه جمعیتی Geostat سال ۲۰۱۱ و داده‌های دانشگاه کلمبیا و مرکز بین‌المللی علوم زمین (۲۰۱۵) و شبکه سکونت جهانی، همراه با نظام نامگذاری واحدهای سرزمینی برای آمارگیری (NUTS) در سال ۲۰۱۶، صورت گرفته است.

آمارهای اجتماعی-اقتصادی ارائه‌شده در این حوزه، سه گروه اصلی از فعالیت‌هایی را که گردشگران معمولاً در مناطق ساحلی انجام می‌دهند، در بر می‌گیرد. این فعالیت‌ها با استفاده از روش‌های محاسباتی ویژه به مناطق ساحلی نسبت داده شده‌اند و شامل موارد زیر هستند:

۱. بخش اقامت که شب‌های اقامت در مراکز گردشگری ساحلی را پوشش می‌دهد؛
۲. بخش حمل‌ونقل که بیانگر سهم سفرهای دریایی، جاده‌ای، ریلی و هوایی مرتبط با مقاصد ساحلی است؛

۳. سایر هزینه‌های گردشگران که مواردی مانند خدمات غذا و نوشیدنی، کالاهای فرهنگی و تفریحی و خرید تجهیزات و پوشاک ورزش‌های آبی را شامل می‌شود.

در سال ۲۰۲۲، بخش گردشگری ساحلی اتحادیه اروپا به سطح عملکرد مشابه دوره پیش از همه‌گیری بازگشت. ارزش افزوده ناخالص ایجادشده توسط این بخش به ۸۲ میلیارد یورو رسید که نسبت به ۵۰.۷ میلیارد یورو در سال ۲۰۲۱ رشدی ۶۲ درصدی را نشان می‌دهد و حتی بالاتر از ۸۱ میلیارد یورو در سال ۲۰۱۹ بوده است. سود ناخالص این بخش نیز با ۸۴ درصد افزایش به ۳۰.۳ میلیارد یورو رسیده است. گردش مالی این صنعت، که حاصل مجموع گردش مالی زیربخش‌های اقامت، حمل‌ونقل و سایر خدمات بوده، ۲۳۸ میلیارد یورو برآورد شده است. پیش‌بینی‌ها حاکی از آن است که در سال ۲۰۲۳ عملکرد اقتصادی کلی این صنعت حدود ۱۴ درصد افزایش یافته است. از منظر اشتغال، در سال ۲۰۲۲ حدود دو میلیون و پانصد و شصت هزار نفر به طور مستقیم در بخش گردشگری ساحلی مشغول به کار بوده‌اند که ۳۱ درصد بیشتر از سال قبل است. میانگین حقوق سالانه نیز حدود ۲۰ هزار و ۲۰۰ یورو بوده که رشد ۱۵ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۱ داشته است (اشکال ۳-۹ و ۳-۱۰).

شکل ۳-۹- اندازه بخش گردشگری ساحلی و دریایی اتحادیه اروپا، ۲۰۰۹ تا ۲۰۲۲: گردش مالی، ارزش افزوده ناخالص و مازاد عملیاتی ناخالص (به میلیارد یورو)

شکل ۳-۱۰- اندازه بخش گردشگری ساحلی اتحادیه اروپا، ۲۰۰۹ تا ۲۰۲۲: تعداد شاغلان و میانگین دستمزد (به هزار یورو)

بر اساس آمارهای تفکیکی، اسپانیا در سال ۲۰۲۲ با ۲۶ درصد سهم اشتغال، پیشتانز این حوزه بوده است و پس از آن یونان با ۱۸ درصد، ایتالیا با ۱۰ درصد و فرانسه با ۹ درصد قرار دارند. از نظر ترکیب اشتغال، بخش اقامت با حدود یک میلیون و یکصد هزار شغل، ۴۴ درصد از کل اشتغال را تشکیل می‌دهد. بخش سایر خدمات مانند رستوران‌ها حدود یک میلیون و صد و سی هزار شغل (۴۲ درصد) و بخش حمل‌ونقل نیز حدود ۳۵۰ هزار شغل (۱۴ درصد) ایجاد کرده‌اند. همچنین از نظر ارزش افزوده ناخالص، اسپانیا با ۲۸ درصد سهم، فرانسه با ۱۵ درصد و ایتالیا با ۱۲ درصد در صدر قرار دارند. بخش اقامت با تولید ۴۲.۴ میلیارد یورو، ۵۲ درصد از کل ارزش افزوده را به خود اختصاص

داده است. سایر خدمات با ۲۵.۱ میلیارد یورو ۳۱ درصد و حمل و نقل با ۱۴.۵ میلیارد یورو ۱۸ درصد از کل ارزش افزوده را ایجاد کرده‌اند. چند سال پس از همه‌گیری کووید-۱۹، این صنعت در اغلب مناطق اتحادیه اروپا بهبود یافته است و گردشگری ساحلی نسبت به مقاصد شهری و روستایی تاب‌آوری بیشتری نشان داده است، چرا که تأثیرات بحران در این مناطق کمتر محسوس بوده است. دو روند مهمی که در حال حاضر به شکل‌گیری آینده این بخش کمک می‌کنند، گردشگری پایدار و هوشمندسازی هستند. در حوزه سیاست‌گذاری، کمیسیون اروپا سند مسیر گذار گردشگری را منتشر کرده است که چارچوبی برای ایجاد اکوسیستم گردشگری پایدار و مقاوم از طریق گذار سبز و دیجیتال فراهم می‌کند. به موازات این سند، داشبورد گردشگری اتحادیه اروپا طراحی شده تا شاخص‌های مرتبط با جنبه‌های سبز، دیجیتال و اجتماعی-اقتصادی گردشگری را رصد کند. همچنین پلتفرم گردشگری اتحادیه اروپا به عنوان یک نقطه دسترسی واحد برای تمامی ذینفعان این حوزه ایجاد شده است تا بتوانند پیشرفت‌های مربوط به مسیر گذار گردشگری را پیگیری کنند.

۳-۳- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

بر اساس تحلیل مطالعات تطبیقی ارائه شده در این فصل، گردشگری دریایی و ساحلی به عنوان یکی از صنایع کلیدی در توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها شناخته می‌شود و نقش بسزایی در ارتقای کیفیت زندگی، حفظ محیط‌زیست و ایجاد فرصت‌های شغلی دارد. کشورهای پیشرفته و در حال توسعه با استفاده از مدل‌های نوآورانه و سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، توانسته‌اند گردشگری دریایی را به یکی از محورهای اصلی رشد اقتصادی خود تبدیل کنند. مطالعه تطبیقی چین، امارات، تونس، ترکیه، عربستان سعودی و کشورهای اتحادیه اروپا، الگوهای متفاوتی از توسعه این بخش را نشان می‌دهد که می‌تواند در بومی‌سازی و ارتقای گردشگری دریایی کشور ما راهگشا باشد. چین نمونه‌ای از توسعه سریع گردشگری دریایی است که با سرمایه‌گذاری کلان در زیرساخت‌ها، ایجاد جاذبه‌های مدرن و توسعه گردشگری کروز، توانسته به یکی از مقاصد اصلی جهان تبدیل شود. رشد قابل توجه گردشگران داخلی و خارجی، افزایش درآمدهای اقتصادی و ایجاد فرصت‌های شغلی نشان‌دهنده اهمیت برنامه‌ریزی استراتژیک و سیاست‌های حمایتی دولت در این کشور است. ورود کشتی‌های کروز، توسعه پارک‌های موضوعی و زیردریایی‌های گردشگری، نمونه‌ای از نوآوری‌های فناورانه چین در گردشگری دریایی به شمار می‌آید که موجب افزایش رضایت گردشگران و رونق اقتصادی شده است.

امارات متحده عربی نیز با تمرکز بر گردشگری لوکس و پایدار، ترکیبی از مدرنیته و فرهنگ غنی عربی را ارائه می‌دهد. سرمایه‌گذاری‌های کلان در بنادر، هتل‌ها و امکانات تفریحی دریایی و ساحلی، همراه با تبلیغات بین‌المللی و بهره‌گیری از فناوری‌های پیشرفته، زمینه رشد گردشگری دریایی را فراهم کرده است. برنامه‌ریزی بلندمدت این کشور برای افزایش تعداد گردشگران دریایی و توسعه زیرساخت‌ها، نشان‌دهنده اهمیت استراتژی‌های جامع و هدفمند در موفقیت گردشگری است.

تونس با ترکیب سواحل زیبا، معماری تاریخی و گردشگری سلامت (تالاسوتراپی) توانسته تجربه‌ای منحصر به فرد برای گردشگران ایجاد کند. این کشور با بهره‌گیری از منابع طبیعی و میراث فرهنگی، فعالیت‌های تفریحی و درمانی را با هم ترکیب کرده و به یک مقصد مهم گردشگری مدیترانه تبدیل شده است. رشد تعداد گردشگران و افزایش درآمدهای حاصل از این بخش، نشان‌دهنده تأثیرگذاری توسعه پایدار و نوآورانه بر اقتصاد کشور است.

ترکیه نیز با توجه به دسترسی به سه دریا و سواحل زیبا، همراه با جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی، به یکی از مقاصد اصلی گردشگری دریایی تبدیل شده است. سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، توسعه هتل‌ها و تفریحات ساحلی، همراه با اقدامات امنیتی و تنوع‌بخشی به مقاصد گردشگری، موجب بازگشت و افزایش تعداد گردشگران خارجی شده است. این تجربه نشان‌دهنده اهمیت تلفیق منابع طبیعی و فرهنگی با مدیریت استراتژیک در رشد گردشگری است.

عربستان سعودی با چشم‌انداز ۲۰۳۰، گردشگری دریایی و ساحلی را به عنوان یکی از ارکان توسعه اقتصادی و ایجاد اشتغال قرار داده است. پروژه‌های نئوم، سواحل دریای سرخ و جزیره شرمای نمونه‌هایی از سرمایه‌گذاری‌های کلان در زیرساخت‌ها و فناوری‌های نوین گردشگری هستند. این پروژه‌ها، علاوه بر جذب گردشگران، به توسعه پایدار اقتصادی، حفظ محیط‌زیست و ایجاد فرصت‌های شغلی منجر می‌شوند و نشان‌دهنده یک رویکرد جامع و بلندمدت در توسعه گردشگری دریایی است. کشورهای اتحادیه اروپا نیز با تمرکز بر گردشگری ساحلی و ترکیب فعالیت‌های اقامتی، حمل‌ونقل و خدمات تفریحی، بخش مهمی از اقتصاد آبی خود را توسعه داده‌اند. کشورهای پیشرو مانند اسپانیا، ایتالیا و فرانسه با جذب میلیون‌ها گردشگر و ایجاد اشتغال گسترده، نمونه‌هایی از گردشگری پایدار و با کیفیت ارائه می‌دهند. داده‌های اقتصادی نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری هدفمند و مدیریت بهینه منابع ساحلی، می‌تواند رشد اقتصادی و اشتغال را به طور همزمان فراهم کند.

مقایسه بین کشورها نشان می‌دهد که موفقیت در گردشگری دریایی و ساحلی مبتنی بر چند عامل کلیدی است: سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، تبلیغات و بازاریابی بین‌المللی، توسعه گردشگری پایدار و تلفیق منابع طبیعی و فرهنگی با تجربه‌های تفریحی و درمانی. این عوامل به صورت مستقیم بر جذب گردشگران، افزایش درآمدهای اقتصادی و ایجاد فرصت‌های شغلی تأثیرگذار هستند. به طور کلی، تجارب کشورهای موفق نشان می‌دهد که توسعه گردشگری دریایی و ساحلی نیازمند رویکردی یکپارچه و علمی است. هم‌زمان با توجه به ظرفیت‌های بومی، باید از الگوهای بین‌المللی و فناوری‌های نوین بهره برد تا فرآیند توسعه سریع، پایدار و موثر محقق شود. این مسیر می‌تواند به رشد اقتصادی، ارتقای کیفیت زندگی جامعه محلی و حفاظت از محیط‌زیست منجر شود. مطالعات تطبیقی این کشورها نشان می‌دهد که گردشگری دریایی و ساحلی نه تنها یک صنعت اقتصادی است، بلکه بستری برای نوآوری، تجربه‌های متنوع گردشگری و توسعه پایدار اجتماعی فراهم می‌کند. برنامه‌ریزی استراتژیک، سرمایه‌گذاری در فناوری، مدیریت منابع طبیعی و فرهنگی و توجه به تجربه گردشگران، محورهای اصلی موفقیت این صنعت در کشورهای پیشرو هستند. با الگوبرداری و بومی‌سازی این تجربیات، کشور ما نیز می‌تواند در مسیر توسعه گردشگری دریایی و ساحلی به دستاوردهای چشمگیر دست یابد.

- [1] UNEP, Tourism, S. Sustainable Coastal Tourism, an integrated planning and management approach, (2009).
- [2] Eliza Northrop, opportunities for transforming coastal and marine tourism, towards sustainability, regeneration and resilience (2021).
- [۳] نوروزی، فاطمه و اردبیلی، سندس ۱۴۰۳، واقعیت مجازی در صنعت گردشگری، سومین کنفرانس بین المللی مهندسی برق، کامپیوتر، مکانیک و تکنولوژی های نوین مرتبط با هوش مصنوعی.
- [4] Selvaduray, M., Bandara, Y. M., Zain, R. M., Ramli, A., & Mohd Zain, M. Z. (2023). Bibliometric analysis of maritime tourism research. *Australian Journal of Maritime & Ocean Affairs*, 15(3), 330-356.
- [5] Sakhuja, V. (2001). Maritime power of People's Republic of China: the economic dimension. *Strategic Analysis*, 24(11), 2019-2033.
- [۶] حیرانی، خوشدل، خاکباز و محمدی (۱۴۰۱)، تعیین نقش و جایگاه سازمان بنادر و دریانوردی در توسعه دریامحور جمهوری اسلامی ایران، سازمان بنادر و دریانوردی.
- [7] UAE reiterates commitment to advancing sustainable tourism growth at G20 Tourism Ministers' Meeting (2023) , <https://www.wam.ae/en/details/1395303171969>.
- [۸] مؤشرات ايجابية ترسم ملامح السياحة في تونس خلال ۲۰۲۴ (مقابله)، www.aa.com.tr.
- [9] Ministry of Culture and Tourism, Republic of Turkey. "Number of Arriving-Departing Foreigners and Citizens, December 2016". Retrieved 16 May 2017.
- [10] NUMBER OF ARRIVING-DEPARTING VISITORS, FOREIGNERS AND CITIZENS December 2017
- [11] "DISTRIBUTION OF ARRIVING FOREIGN VISITORS - TOP 5 COUNTRIES (2016-2018) JANUARY-DECEMBER". Archived from the original on 14 July 2019.
- [12] "Türkiye'de turizm". Wikipedi 2022-12-24.
- [۱۳] بررسی ابعاد و اهداف پروژه نثوم عربستان و آخرین وضعیت آن، گزارش سیاستی اندیشکده سحاب؛ ۱۴۰۳.
- [۱۴] ابرپروژه «نثوم» عربستان؛ رویا یا واقعیت، تین نیوز، ۱۴۰۳.
- [15] Ecorys, Mrag. "Study in support of policy measures for maritime and coastal tourism at EU level." Ecorys, Rotterdam/Brussels 161 (2013).
- [16] Ferreira da Silva, Margarida, et al. "Tourism and coastal & maritime cultural heritage: a dual relation." *Journal of Tourism and Cultural Change* 20.6 (2022): 806-826.

- [17] Islam, Md Wasiul, and Tapan Sarker. Sustainable coastal and maritime tourism: A potential blue economy avenue for Bangladesh. No. 1293. ADBI Working Paper, 2021.
- [18] Papageorgiou, Marilena. "Coastal and marine tourism: A challenging factor in Marine Spatial Planning." *Ocean & coastal management* 129 (2016): 44-48.
- [19] Fosse, Jérémie, et al. Sustainable blue tourism: towards a sustainable coastal and maritime tourism in world marine regions. Eco-union, 2019.
- [20] Islam, Md Wasiul, and Tapan Sarker. *Sustainable coastal and maritime tourism: A potential blue economy avenue for Bangladesh*. No. 1293. ADBI Working Paper, 2021.
- [21] Hakim, F., E. B. Santoso, and R. Supriharjo. "Coastal Planning for Sustainable Maritime Management." *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. Vol. 79. No. 1. IOP Publishing, 2017.
- [22] Morais de Brito, Mónica, Alvaro Dias, and Mafalda Patuleia, eds. *Managing, marketing, and maintaining maritime and coastal tourism*. IGI Global, 2019.
- [23] tourism malaysia strategic plan 2022-2026, report 2022.
- [24] Chan, Jennifer KL. "Malaysia-Country report on COVID-19 AND THE TOURISM SECTOR." (2023).
- [25] National tourism policy 2020-2030, Executive summery.
- [26] Shaliza, Azreen, Wan Nur Syafiqah, and Noor Sharida. "The impact of tourism industry on local economy: case of Malaysia." *Journal of Islamic* 8.53 (2023): 361-374.
- [27] Miller, Marc L., Jan Auyong, and Nina P. Hadley. "Sustainable coastal tourism: challenges for management, planning, and education." *Retrieved March 10* (2002): 2017.
- [28] ARSEZEN, Pelin, and Ihsan Cenk YUZSEVER. "Turkey Marine Tourism Clustering Situation Analysis." *International JOURNAL OF SOCIAL HUMANITIES SCIENCES RESEARCH* 4.13 (2017): 1325-1337.
- [29] Sariisik, Mehmet, Oguz Turkey, and Orhan Akova. "How to manage yacht tourism in Turkey: A swot analysis and related strategies." *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 24 (2011): 1014-1025.
- [30] Ekiz, Erdogan, Zafer Öter, and Marcus L. Stephenson. "Tourism development in the Kingdom of Saudi Arabia: Determining the problems and resolving the challenges." *International Tourism Development and the Gulf Cooperation Council States*. Routledge, 2017. 124-139.
- [31] Monshi, E. M. A. D., and N. O. E. L. Scott. "Development of cruise tourism in Saudi Arabia." *Cruise ship tourism*. Wallingford UK: CABI, 2017. 507-523.

- [32] Zubritckaia, Olga. "Sustainable tourism and coastal management in Mediterranean countries." (2015).
- [33] Manai, Adel. "The origins of Tunisian tourism." *Journal of Mediterranean Studies* 27.1 (2018): 49-61.
- [34] Viswanathan, Harshitha Sai. *Coastal Tourism Sustainability in Abu Dhabi, United Arab Emirates: Environment, Protected Areas, and Culture*. University of Washington, 2022.
- [35] Papadopoulou, Georgia. "The economic development of tourism in the United Arab Emirates." *Entrepreneurial Rise in the Middle East and North Africa: The Influence of Quadruple Helix on Technological Innovation*. Emerald Publishing Limited, 2022. 111-123.
- [36] Papadopoulou, Georgia. "The economic development of tourism in the United Arab Emirates." *Entrepreneurial Rise in the Middle East and North Africa: The Influence of Quadruple Helix on Technological Innovation*. Emerald Publishing Limited, 2022. 111-123.
- [37] "THE 15 BEST United Arab Emirates Beaches (2025) - Tripadvisor," January 10, 2019. https://www.tripadvisor.com/Attractions-g294012-Activities-c61-t52-United_Arab_Emirates.html.
- [38] "Sustainable Blue Economy | Emirates Nature-WWF," March 1, 2018. <https://www.emiratesnaturewwf.ae/en/sustainable-blue-economy>.
- [39] Authors Viswanathan, Harshitha Sai. (2022). *Coastal Tourism Sustainability in Abu Dhabi, United Arab Emirates*. <https://digital.lib.washington.edu/researchworks/items/afa12d83-3e93-4b74-b1cc-e1ccf92d7407>
- [40] World Travel & Tourism Council. "Travel & Tourism in the UAE Reaches New Heights, Reveals WTTC," n.d. <https://wtcc.org/news/travel-and-tourism-in-the-uae-reaches-new-heights-reveals-wtcc>.
- [41] "[PDF] UNITED ARAB EMIRATES TRAVEL & TOURISM," n.d. https://assets-global.websitefiles.com/6329bc97af73223b575983ac/647f251c5cff2899b-80f3b72_EIR2023-UnitedArabEmirates.pdf.
- [42] Chris Hamill-Stewart. "Record Tourism Numbers Expected in Tunisia | AGBI," December 4, 2024. <https://www.agbi.com/tourism/2024/12/record-tunisia-tourism-numbers-expected/>.
- [43] "Tunisia's Remarkable Tourism Recovery In 2024 Becomes A ...," January 19, 2025. <https://www.travelandtourworld.com/news/article/tunisias-remarkable-tourism-recovery-in-2024-becomes-a-milestone-year-with-bold-plans-for-a-vibrant-2025-latest-updates-you-need-to-know/>.
- [44] Chotisarn, N., & Phuthong, T. (2025). Impact of artificial intelligence-enabled service attributes on customer satisfaction and loyalty in chain hotels: Evidence from coastal tourism destinations in western Thailand. *Social Sciences & Humanities Open*, 11, 101306.

پژوهشکده
مطالعات فناوری

نشانی: تهران - خیابان شهید دکتر حبیب‌الله، تقاطع خیابان سروش (یکم)،

پلاک ۹۶، پژوهشکده مطالعات فناوری

تلفن: ۰۲۱-۶۶۵۰۰۶۵

پست الکترونیکی: info@tsi.ir شبکه اطلاع رسانی: <https://tsi.ir>